

**MATERIAŁY POMOCNICZE
DLA NAUCZYCIELI
DO REALIZACJI LEKCJI
W KLASIE I**

Materiały pomocnicze dla nauczycieli

Temat I — Warsztat plastyczny I

Temat: Wielobarwne budynki w moim mieście

Fasada – główna elewacja budynku, o szczególnie dużej dekoracyjności, często nawet monumentalna, spełniająca funkcje reprezentacyjne wobec całego gmachu, a przez to wyróżniająca się spośród pozostałych elewacji. Zazwyczaj jest to elewacja przednia, jednak w budynkach narożnych mogą istnieć dwie fasady, a w wolno stojących nawet trzy lub wszystkie.

Fasada, oprócz szczególnie bogatego zdobienia, może być wyposażona również w dodatkowe elementy architektoniczne, jak kolumny itp. (z wyłączeniem bram, które stanowią osobny element architektoniczny budynku), a swoim charakterem nawiązywać do reprezentacyjnych budowli z minionych epok architektonicznych, często nawet antycznych. Może jednak przybierać także inną formę, np. ultranowoczesny charakter.

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Fasada>

Friedensreich Hundertwasser, właściwie **Friedrich Stowasser** (ur. 15 grudnia 1928 w Wiedniu, zm. 19 lutego 2000) – austriacki malarz, grafik, rzeźbiarz, performer, aktywista ochrony środowiska, znany przede wszystkim z realizacji budowlanych; od 1948 studiował w wiedeńskiej Akademii Sztuk Pięknych, którą porzucił po 3 miesiącach.

Styl jego charakteryzuje unikanie regularności, symetrii i prostych linii oraz kątów. Typowym elementem jego projektów są okna o różnych kształtach i rozmiarach. Do swoich budowli wprowadzał zieleni, m.in. w formie drzew rosnących na dachach i we wnękach ścian. Stosował odważne zestawienia kolorów. Bardzo często urozmaicał projekty charakterystycznymi unikatowymi w formie i kolorystyce kolumnami, złotymi kulistymi wieżyczkami oraz mozaikami z płytek ceramicznych. Jego twórczość bywa uważana za twórczą kontynuację secesji wiedeńskiej, wykazuje też wyraźne wpływy architektury Antoniego Gaudiego.

https://pl.wikipedia.org/wiki/Friedensreich_Hundertwasser

Źródło: <https://www.flickr.com/photos/simplerevolution/5006257880>

Hundertwasserhaus, to jedna z atrakcji Wiednia. Jest mniej więcej tym dla miasta, czym Pałac Kultury dla Warszawy. Dziwny, wybudowany w centrum miasta, nie bardzo pasuje do otoczenia, a stał się swego rodzaju symbolem. Dla jednych piękny, dla drugich paskudny. Wybudowano go w połowie lat osiemdziesiątych XX wieku, między ulicami Kegelgasse i Löwengasse. Pomysłodawcą tego budynku, o nierównych podłogach i ścianach to Friedensreich Hundertwasser. Człowiek o ciekawym życiorysie. Austriak z żydowskimi korzeniami, zafascynowany Gaudim, którego nosiło po świecie. Gdzie osiadł choć na chwilę, tam powstawały budowle o dość dziwnych kształtach i krzywych ścianach.

Hundertwasserhaus jest budynkiem, który o dziwo, jest wykorzystany zgodnie z przeznaczeniem – mieszkają tu ludzie. Krzywe ściany i podłogi, nierówne okna, na pewno stanowiły spore wyzwanie, gdy przyszło umeblować, tutejsze apartamenty. Sam dom jest ciekawy. Ani ładny, ani brzydki – jako całość. Odjechane detale, bywają bardzo zabawne, ładne, trochę na granicy kiczu. Na pewno poupychanie zieleni gdzie się da, w każdy balkon i taras, to ogromny plus dla tego budynku.

<http://viennesebreakfast.com/hundertwasserhaus-wiedenski-krzywy-dom>

Hundertwasserhaus (z niem. *Dom Hundertwassera*) – nazwa kompleksu mieszkalnego na rogu Kegelgasse i Löwengasse w Wiedniu, jednego z najsłynniejszych dzieł architektonicznych Friedensreicha Hundertwassera, wybudowanego w latach 1983–1985 przez architekta Josefa Krawinę.

Koncepcją twórcy jest nawiązanie dialogu z naturą jako równoważnym partnerem człowieka – na tarasach, balkonach i w innych niespodziewanych miejscach rośnie wiele roślin. Ponadto zastosowano wiele rozwiązań, które mają na celu ucieczkę od linii prostych i regularności.

Hundertwasserhaus jest turystyczną atrakcją Wiednia, jednak do zwiedzania nie są dostępne jego wnętrza, ponieważ budowla jest zamieszkała. Oddany do użytku 1 marca 1986 budynek mieści 50 mieszkań (o powierzchni od 30 do 150 m²), cztery restauracje, jedną praktykę lekarską oraz 16 prywatnych i 3 publiczne tarasy. Znajduje się w nim także ok. 250 drzew i krzewów. Całkowita powierzchnia użytkowa wybudowanego kosztem ok. 6 milionów euro budynku wynosi 3550 m².

Hundertwasser nie przyjął zapłaty za zaprojektowanie tego domu. Wystarczyło mu, że dzięki temu w tym miejscu nie zostało wybudowane nic, co uznalby za brzydkie.

Inne domy Hundertwassera. Podobne domy powstały także w innych miejscach. W 1992 wybudowano Hundertwasser House w Plochingen, a w 1998/1999 kolejny w Darmstadt (nazwany Waldspirale). W 2004 rozpoczęła się budowa podobnego domu w Magdeburgu (Grüne Zitadelle).

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Hundertwasserhaus>

Waldspirale – dom mieszkalny w Darmstadt (Niemcy)

Źródło: <http://drytoasts.com/tag/friedensreich-hundertwasser>

Shifted-hill houses (Rogner Bad Blumau – Austria)

Źródło: <http://drytoasts.com/tag/friedensreich-hundertwasser>

Rodzaje linii:

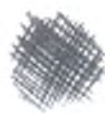
Pionowe

Pozioame

Ukośne

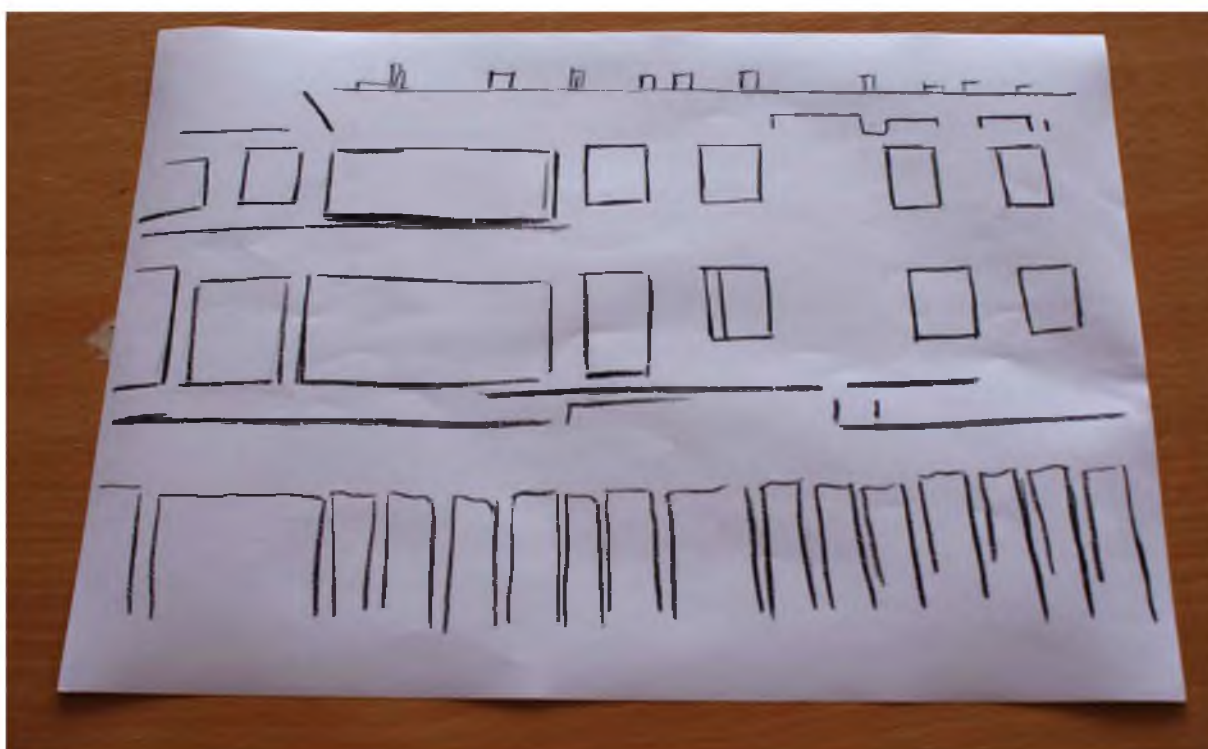

Krzyżujące się

Pierzaste (krzywe)

Źródło: <http://www.sp.raczki.nidzica.pl/klub-webmasterow/strona-www-asia-i-dominika/plastyka-dominika-i-asia.html>

Przykład „szkieletu” fasady. Warsztaty plastyczne zorganizowane na terenie Katolickiej Univerzity v Ružomberku, w ramach Detskej univerzity – Ružomberk, lipiec 2012 (Fot.: J. Gabzdyl)

Wytwory dzieci – uczestników warsztatów plastycznych zorganizowanych na terenie Katolickiej Uniwerszty v Ružomberku, w ramach Detskej univerzity – Ružomberk, lipiec 2012

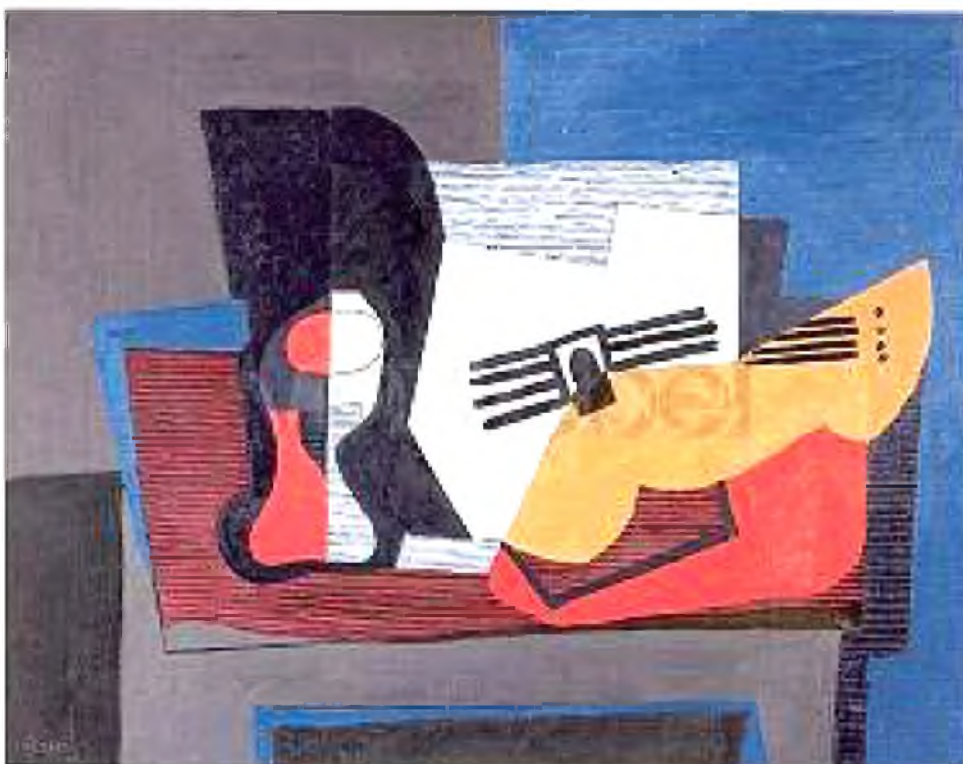
Temat I – Warsztat plastyczny 2

Temat: Kreatywna zabawa w Pabla Picasso – martwa natura

Józef Pankiewicz, *Martwa natura z zielonym dzbanem* (przykład realistycznego spojrzenia na martwą naturę – dop. J. Gabzdyl)

Źródło: <http://galeria.klp.pl/p-6824.html>

Pablo Picasso, *Martwa natura z gitarą*

Źródło: <http://www.vontobel-art.com/fr/Picasso-Pablo/Nature-morte-a-la-guitare-aid54203>

Pablo Picasso, *Patera z owocami i chleb na stole*

Źródło: <http://www.pablocicasso.org/bread-and-fruit-dish-on-a-table.jsp>

Prace plastyczne studentek kierunku Pedagogika (studia I i II stopnia, studia podyplomowe)
Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Fot. J. Gabzdyl.

Kubizm

Kubizm – kierunek w sztukach plastycznych, głównie malarstwie i rzeźbie, który rozwinął się we Francji na początku XX wieku poszukujący nowych zasad budowy przestrzennej dzieła przez odrzucenie reguł perspektywy i geometryczne uproszczenie elementów kompozycji.

<http://pl.wikipedia.org/wiki/Kubizm>

Po raz pierwszy określenia kubizm użył krytyk sztuki Louis Vauxcelles. W języku francuskim brzmi ono *cubisme* i pochodzi od łacińskiego słowa *cubus* – kostka lub sześcián. Ten termin przyjął się i szybko wszedł do powszechnego użytku, jednak twórcy tego kierunku długo unikali jego stosowania.

<http://pl.wikipedia.org/wiki/Kubizm>

Prekursorami kubizmu byli Pablo Picasso i Georges Braque. We wczesnej fazie rozwoju kubizmu, tzw. fazie prekubistycznej (zwanej też cezannowską), Picasso i Braque pracowali niezależnie od siebie. Inspiracją do wypracowania nowego podejścia do przestrzeni malarskiej, transformacji obiektu i interpretacji rzeczywistości była dla nich sztuka staroiberyjska i plemienne maski afrykańskie oraz niektóre dzieła Paula Cezanne’a. Później Picasso i Braque zaczęli pracować razem, tworząc podstawy kubizmu analitycznego, a następnie kubizmu syntetycznego (od roku 1912).

<http://pl.wikipedia.org/wiki/Kubizm>

W kubizmie syntetycznym w obrazach pojawiały się wklejane kawałki gazet, tapet czy kolorowych kawałków papieru, a także trójwymiarowe formy wbudowywane w płaszczyznę obrazu. W całej historii malarstwa nie było innego tak intensywnego zerwania z osiągnięciami sztuki, jak to dokonane przez kubistów. Przede wszystkim, do tej pory malarstwo miało iluzorycznie odzwierciedlać rzeczywistość – wywoływać na płótnie wrażenie „jak żywej” natury.

<http://www.picasso.fineart24.pl/kubizm> <http://pl.wikipedia.org/wiki/Kubizm>

Kubistom zależało na zdefiniowaniu rzeczywistości, wydobyciu „stereometrycznej struktury przedmiotów”. Aby to osiągnąć, stosowali geometryzację, syntezę i odrzucenie perspektywy. W dużym skrócie, można powiedzieć, że dana, widziana forma zostawała najpierw zgeometryzowana (czyli wpisana w kształt sześciánu – z łac. *cubus*), a następnie rozbita na mniejsze elementy walców, stożków, kul itp. U podstaw kubizmu leży zasada, że obiekt malarski zostaje rozbity na szereg osobnych płaszczyzn, oglądanych w różnym oświetleniu, które następnie są przedstawiane obok siebie na płótnie. Dawało to pełniejszy obraz analizowanego obiektu. Choć najstojniejsze obrazy kubistyczne (jak „Panny z Avinionu”) pokazują postacie ludzkie, generalnie głównym tematem była tu martwa natura.

<http://pl.wikipedia.org/wiki/Kubizm> <http://www.picasso.fineart24.pl/kubizm>

Kubizm stał się popularny i zyskał wielu zwolenników w środowisku artystycznym. Często bywa identyfikowany z Picassem, nie należy zapominać, że tworzyli go także inni artyści oraz że sam Picasso nie był wierny kierunkowi przez całe swoje artystyczne życie. Do artystów, którzy wnieśli twórczy wkład w rozwój tego kierunku, zaliczani są:

- Juan Gris
- Fernand Léger
- Francis Picabia
- Louis Marcoussis
- Jean Metzinger
- Albert Gleizes
- Pablo Picasso

<http://pl.wikipedia.org/wiki/Kubizm>

Cztery etapy kubizmu

Prekubizm

Nurt w sztuce charakteryzujący się odejściem od naturalnej budowy ciała ludzkiego, pojawia się brylowatość wraz z martwą naturą w krajobrazie oraz zmianą perspektywy. np. „Portret Gertrudy Stein” Picassa 1906.

<http://pl.wikipedia.org/wiki/Kubizm>

Kubizm analityczny

Trwał w latach 1907–12. Jego cechy główne, pozwalające na łatwe odróżnienie od innych odmian kierunku, to monochromatyczna paleta, ograniczona do czerni, brązów, szarości. Pojawiające się na płótnach formy są sztywne, geometryczne. Obiekty wydają się być rozbite na pryzmatyczne fragmenty, złożone na powrót niezgodnie z ich wcześniejszą pozycją, ale widzeniem artysty. Dla odmiany kompozycję cechowała delikatność i zawziętość.

Cel, jaki postawili sobie artyści tworząc kubizm analityczny, to malowanie nie dla oka widza, ale jego umysłu, organu, który w najpełniejszym stopniu „patrzy” na przedmioty. Tak, jak w przypadku krzesła, odbiorca może widzieć tylko jego profil, wie jednak, jak wygląda cała konstrukcja. Umysł „dopowiada” brakujące elementy, znajdujące się z tyłu czy z boku obiektu. Takie podejście zakłada odrzucenie perspektywy, bo umysł „widzi” przedmiot z różnych stron, nie z jednej, ustalonej, koniecznej dla wyrysowania linii perspektywy. Takie założenia włączają do płótna także czas.

<http://historiasztuki.blox.pl/2010/03/Charakterystyka-kierunku-kubizm-cz2.html>

Kubizm hermetyczny

Trwał na przełomie 1912/1913 r. Picasso i Braque posunęli się w deformacji przedmiotów już w tak znacznym stopniu, że bliskość ich twórczości do abstrakcji (której obaj nie akceptowali) ich przestraszyła i skłoniła do poszukiwania innych sposobów obrazowania, które dawałyby pewną treść dziełu bez konieczności jej fizycznego namalowania. Zastosowali gazety, bilety, fragmenty tapet itp.,

Półprzezroczyste plamy barwne nawzajem się przenikają, kontury oryginalnej postaci są ledwo widoczne. Autor posłużył się głównie kolorami monochromatycznymi wpadającymi w brązowy odcień. Tak jak w wielu obrazach z tego okresu, autor użył drukowanej czcionki w celu wywołania „formalnego” wrażenia. W późniejszym okresie kubizmu – w kubizmie syntetycznym – temu celowi posłużyły m.in. wycinki nagłówków z gazet. Przykładem kubizmu hermetycznego jest „Portugalczyk” Braque’a.

<http://historiasztuki.blox.pl/2010/03/Charakterystyka-kierunku-kubizm-cz2.html>

Kubizm syntetyczny

Miał miejsce w okresie od 1914 roku do lat dwudziestych. W porównaniu z kubizmem analitycznym, był prostszy, nie deformował aż tak bardzo przedmiotów, stosował żywsze barwy. Cechą charakterystyczną jest także dołączenie kolażu. Różne przedmioty, doklejone do powierzchni obrazu, pełnią taką samą funkcję, jak powierzchnie zamalowane. Pojawiające się tu dwojakie rozumienie elementów doklejonych, które, jak fragmenty gazet, są z jednej strony zwyczajnym przedmiotem, ale z drugiej, stają się obiektem estetycznym – otworzyły dyskusję trwającą nieprzerwanie przez cały XX wiek a dotyczącą stosunku zachodzącego między sztuką a rzeczywistością.

<http://historiasztuki.blox.pl/2010/03/Charakterystyka-kierunku-kubizm-cz2.html>

Współczesna rola kubizmu

Kubizm przyczynił się wraz z impresjonizmem i ekspresjonizmem do rozwoju Pierwszej Awangardy. Chociaż sam nie zaliczał się do sztuki awangardowej, dzięki zastosowaniu nowych technik takich jak deformacja, dekonstrukcja i kolaż, wywarł wielki wpływ na nowoczesną estetykę.

Kubizm był inspiracją i impulsem do rozwoju takich kierunków jak:

- konstruktywizm,
- futurizm,
- ekspresjonizm.

<http://historiasztuki.blox.pl/2010/03/Charakterystyka-kierunku-kubizm-cz3.html>

Pablo Picasso — o artyście

Pablo Picasso a właściwie *Pablo Diego José Francisco de Paula Juan Nepomuceno María de los Remedios Cipriano de la Santísima Trinidad Clito*, do tego zgodnie z hiszpańskim zwyczajem, dodane zostało Ruiz i Picasso po ojcu i matce, urodził się 25 października 1881 w Maladze w Hiszpanii, jako pierwszy syn José Ruiza y Blasco i Mari Picasso y López.

Talent Picasso odkrył jego ojciec, który był znakomitym rysownikiem. Pablo kształcił się w Hiszpanii, później w Paryżu (1900–1902), dokąd wyjechał razem z przyjaciółmi, młodym malarzem Carlosem Casagemas i Pallaresem. Tam też znaczny wpływ na jego twórczość miało zetknięcie z postimpresjonistami. W lutym 1901 roku przyjaciel Picasso Casagemas popełnia samobójstwo. Jego śmierć była szokiem dla artysty. Do tego zdarzenia powraca w swoich pracach „Śmierć Casagemasa” w kolorze, „Śmierć Casagemasa” w tonacji niebieskiej i „Pogrzeb Casagemasa”. Prace Picasso z lat 1901–1904 określa się jako okres błękitny. Były to dzieła utrzymane w kolorystyce melancholijnym, ukazujące tematykę i postaci osób biednych (Życie, Stary gitarzysta, Dwie siostry, Prasowaczka).

(Okolo 1904 roku) twórczość Picasso wchodzi w okres różowy, (powstają) między innymi sceny z życia cyrkowców (Dziewczyna na kuli, Kuglarze, Toaleta, Rodzina arlekina). W 1906 roku marchand Ambroise Vollard kupuje większość jego prac z okresu różowego. Od tego czasu Picasso nie doświadczy już kłopotów finansowych.

Od roku 1907 Picasso pod wpływem Paula Cézanne’a oraz sztuki iberyjskiej i afrykańskiej rozpoczął eksperymenty z geometryzacją i uproszczeniem formy, które dały początek kubizmowi. W tym roku maluje „Panny z Avignon”. Obraz został przyjęty z mieszanymi uczuciami. W dalszym okresie po współpracy z George’em Braquem skryształizowały się zasady kubizmu analitycznego, hermetycznego i syntetycznego.

Następne lata charakteryzowały ciągłe poszukiwania twórcze. (...) Picasso po powrocie do Paryża wynajął dom w burżuazyjnej dzielnicy Montparnasse. Zaczął być znany za granicą, przede wszystkim w Niemczech i Stanach Zjednoczonych.

(...) Gdy wybuchła wojna domowa w Hiszpanii opowiedział się po stronie republikańskiej. W 1937 roku odbyła się w Paryżu Wystawa Międzynarodowa. Obraz Picasso, który znajdował się w hiszpańskim pawilonie, składał hołd baskijskiemu miastu Guernica, zbombardowanemu przez lotnictwo niemieckie. Guernica wyznaczyła początek politycznego zaangażowania Picasso, którego punktem kulminacyjnym stało się wstąpienie w 1944 roku do Francuskiej Partii Komunistycznej, a po wojnie zaangażowanie się po stronie ruchów lewicowych i pokojowych. (...).

Okres twórczości powojennej Picasso jest bardzo bogaty, różnorodny i nie poddający się klasyfikacji. Na tle sztuki XX wieku osobowość twórcza Picasso miała olbrzymi wpływ na każdą dziedzinę współczesnej plastyki.

<http://www.picasso.fineart24.pl/o-artycie>

Temat I – Warsztat plastyczny 3

Temat: Paluszkowy pejzaż inspirowany twórczością Claude Moneta

Claude Monet – (1840–1926) francuski malarz, jeden z twórców i czołowych przedstawicieli impresjonizmu, hołdował malarstwu plenerowemu, dalekiemu od zgiełku dużych miast.

Impresjonizm – to kierunek, który postulował konieczność oddania danej sytuacji, zdarzenia, widoku w taki sposób, w jaki został postrzeżony przez samego twórcę dzieła. Zwolennicy tego nurtu najbardziej cenili martwą naturę, krajobrazy, pejzaże.

Claude Monet, *Pola tulipanów z Rijnsburg wiatraka* (w Holandii)

źródło: <http://sagaraa.blog.cz/en/1006/m-ako-monet-samozrejme-ten-claude-oscar>

Claude Monet, *Łąka*

Źródło: http://www.loustrzyki.edu.pl/przedmioty/sztuka/album/16_lipol_XIXw/17e_impresjonizm_i_postimpresjonizm/slides/claude_monet_laka.html

Claude Monet, *Nenufary*

Źródło: pl.wikipedia.org/wiki/Kompozycja_otwarta

Temat I – Warsztat plastyczny 4

Temat Ilustracja z wyobraźni — inspirowana twórczością Tadeusza Makowskiego

Tadeusz Makowski, malarz, rysownik i grafik polski działający od 1908 w Paryżu, autor opowiadań i tekstów z zakresu teorii sztuki, ilustrator książek i projektant okładek. Urodził się w 1882 r. w Oświęcimiu, zmarł w 1932 r. w Paryżu.

Prezentowane dzieciom prace artysty pochodzą z 1929 i 1930 r. w tym czasie nasilił się w jego twórczości nurt zwany **ekspresjonizmem**. Jak pisze Irena Kossowska z Instytutu Sztuki Polskiej Akademii Nauk: „W 1930 w malarstwie Makowskiego nasiliła się ekspresjonistyczna tendencja. Artysta radykalnie **uprościł kształty, sprowadzając je do trójkątów, walców i stożków, liniom nadał moc i wyrazistość**. Gamę barwną zawęził do tonów ziemistych, głównie brązów zmąconych czerwienią i szarością. Zagęścił też malarską materię; wprowadził specyficzne efekty luministyczne, ożywiając ponurą, mroczną kolorystykę jarzącymi się snopami światła, smugami bieli sączącymi się z lamp i lampionów oraz złocistą poświatą przenikającą przez okna. W obrazach Makowskiego pojawił się motyw postaci-kukły, rubasznego prostaka i starca. Artysta wykreował uproszczonymi środkami ekspresji groteskową wizję ludzkiej egzystencji, świata zdominowanego przez maski i rekwizyty; stworzył rzeczywistość maskarady, w którą wpisane są melancholijne, zastygłe w bezruchu czy w teatralnych pozach dzieci-pierroty. **Pajacyki bytują w nieokreślonej, abstrakcyjnej przestrzeni, w scenicznym otoczeniu, we wnętrzach pracowni, chat i na podwórkach**. Często towarzyszą im zwierzęta domowe i ptaki”.

Źródło: www.culture.pl/pl/tworca/tadeusz-makowski

Autor: Irena Kossowska, Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk, grudzień 2001

Tadeusz Makowski, *Troje dzieci pod drogowkazem*, ok. 1930

Źródło: <http://culture.pl/pl/galeria/galeria-tadeusz-makowski>

Tadeusz Makowski, *Dziewczynka i chłopczyk*, ok. 1930, w zbiorach Muzeum Narodowego we Wrocławiu, fot. pracownia fotograficzna MNWr.

Źródło: <http://culture.pl/pl/galeria/galeria-tadeusz-makowski>

Tadeusz Makowski, *Dwaj mali przyjaciele*, 1929

Źródło: http://www.pinakoteka.zascianek.pl/Makowski/Makowski_3.htm

Temat II — Warsztat plastyczny 1

Temat: Fantastyczne plamy

Film (na YouTube) prezentujący: nagranie wideo piosenki „Moja fantazja”

(muzyka: Sławomir Kowalewski, słowa: Wanda Chotomska)

Źródło: <https://www.youtube.com/watch?v=fJKRESz8ZhE>

Abstrakcjonizm — wybrane dzieła

Wassily Kandinsky, *Małe przyjemności*

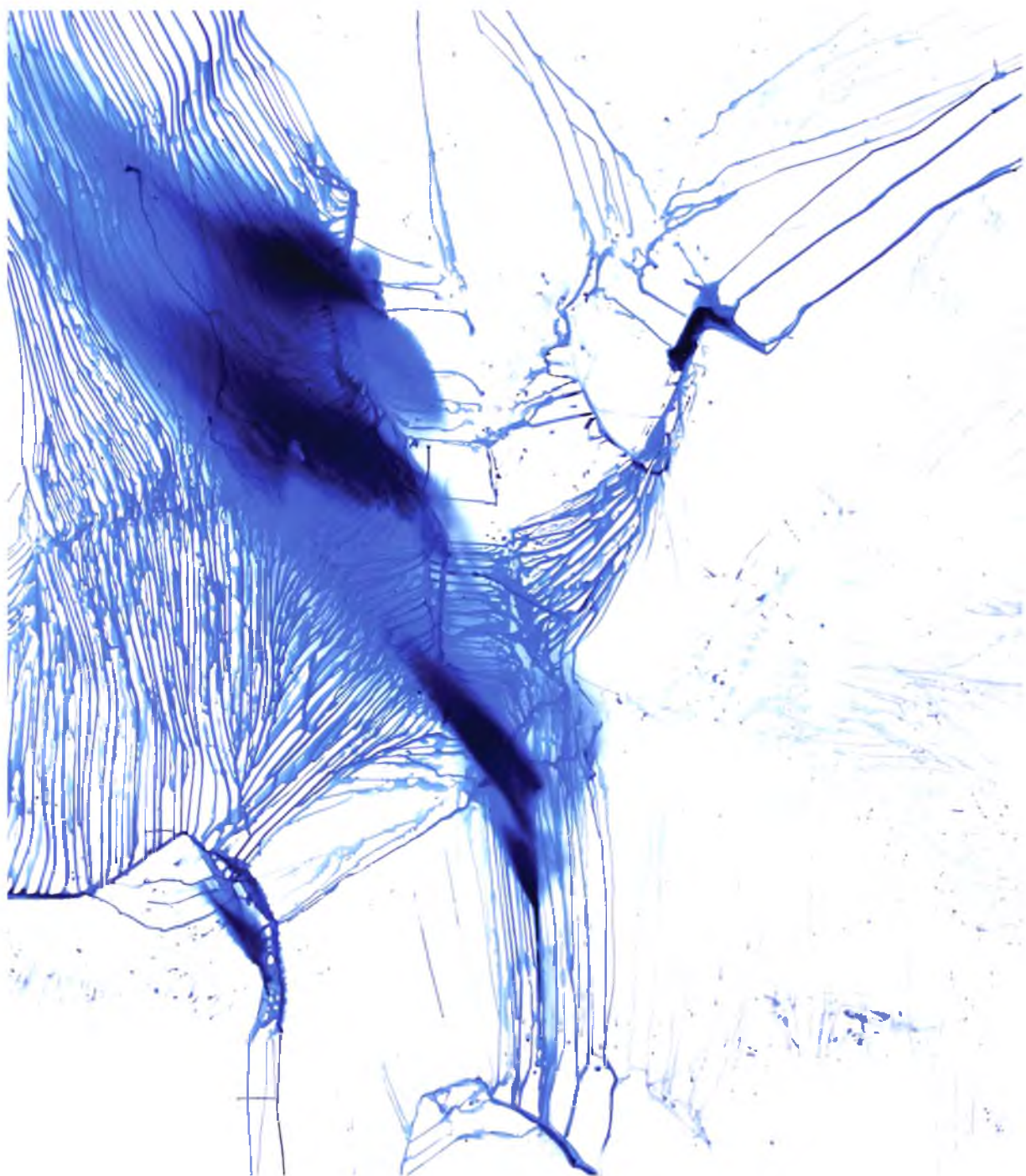
Źródło: <http://www.ibiblio.org/wm/paint/auth/kandinsky/pleasures>

Joanna Kowalska, *Na fali*

Źródło: <http://www.joannakowalska.ecom.com.pl/>

Urszula Wilk, *Bluemetrie*

Źródło: <http://www.mosart.pl/page3417>

Prace plastyczne studentek kierunku Pedagogika (studia I i II stopnia, studia podyplomowe)
Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Abstrakcjonizm – kierunek we współczesnych sztukach plastycznych, który charakteryzuje się wyeliminowaniem wszelkich przedstawień mających bezpośrednie odniesienie do form lub przedmiotów obserwowanych w rzeczywistości. Jest to sztuka abstrakcyjna, bezprzedmiotowa. Malarze abstrakcyjni szukali nowych form tj.: linia – plama, pion – poziom, odrzucając figuratywność na rzecz wewnętrznej konstrukcji obrazu układu linii barwnych plam, prostych form geometrycznych. Malarstwo to pragnęło wyzwolić się od tematu, odejść od rzeczywistości, zrezygnować z naśladowania natury. Prekursorami abstrakcjonizmu byli: Wassily Kandinsky, Edward Munch.

Abstrakcjonizm dzieli się na geometryczny (nazywany nieorganicznym lub zimnym) oraz na niegeometryczny (analogicznie nazywany też organicznym lub ciepłym).

Początki sztuki abstrakcyjnej

Abstrakcja istniała w sztuce od zawsze. Jest to w zasadzie pierwszy przejaw w sztuce. Taką formę plastyczną możemy oglądać na paleolitycznych amuletach, czy w prehistorycznych jaskiniach w Lascaux i Altamirze. Potem abstrakcjonizm widoczny jest we wszystkich kulturach świata, na przykład w formie ornamentów.

Za ojca abstrakcjonizmu uważa się Rosjanina, Wassily'ego Kandinsky'ego. Stworzył on tak zwany abstrakcjonizm niegeometryczny. W latach 1910–1920 moda na abstrakcjonizm ogarnęła całą Europę.

Za pierwszy obraz abstrakcyjny uważa się dzieło Wassily'ego Kandinsky'ego, „Akwarelę abstrakcyjną”

Założenia abstrakcjonizmu

Abstrakcyjny znaczy oderwany, ogólny. W sztuce oznacza niepodobny do żadnego tworu natury. Dzieło abstrakcjonizmu jest więc „nieprzedstawiające”. Forma dzieła ma zależeć tylko od osobowości artysty.

Przedstawiciele abstrakcjonizmu

Przedstawicielami tego nurtu byli: Roger Bissière, Theo van Doesburg, Lucio Fontana, Sam Francis, Nahum Gabo, Vilmos Huszár, Wassily Kandinsky, Paul Klee, Yves Klein, František Kupka, El Lissitzky, Kazimierz Malewicz, Piet Mondrian, Jackson Pollock, Sophie Taeuber-Arp, Victor Vasarely, Enrico Accatino.

Nurty abstrakcjonistyczne

- abstrakcja geometryczna
  - konstruktywizm
  - suprematyzm
  - neoplastycyzm
  - De Stijl
  - Szkoła Bauhaus
  - optical art (zwany też op-art, sztuką optyczną, sztuką wizualną)
  - minimal art
- abstrakcja niegeometryczna
  - informel (lub też ekspresjonizm abstrakcyjny, taszyzm, action painting)
  - color field painting
  - kinetyzm

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Abstrakcjonizm>

Temat II — Warsztat plastyczny 2

Temat: Świat wielu barw — barwy tęczy

Tęcza – zjawisko optyczne i meteorologiczne, występujące w postaci charakterystycznego wielobarwnego łuku, widocznego, gdy Słońce lub Księżyc oświetla krople wody w atmosferze ziemskiej. Tęcza powstaje w wyniku rozszczepienia światła, załamującego się i odbijającego wewnątrz kropli wody (np. deszczu) o kształcie zbliżonym do kulistego.

Rozszczepienie światła jest wynikiem zjawiska dyspersji, powodującego różnice w kącie załamania światła o różnej długości fali przy przejściu z powietrza do wody i z wody do powietrza.

Światło widzialne jest postrzeganą wzrokiem częścią widma promieniowania elektromagnetycznego i w zależności od długości fali postrzegane jest w różnych barwach. Kiedy światło słoneczne przenika przez kropelki deszczu, woda rozprasza światło białe (mieszaninę fal o różnych długościach) na składowe o różnych długościach fal (różnych barwach) i oko ludzkie postrzega wielokolorowy łuk.

Pomimo faktu, że w tęczy występuje niemal ciągłe widmo kolorów, tradycyjnie uznaje się, że kolorami tęczy są: czerwony (na zewnątrz łuku), pomarańczowy, żółty, zielony, niebieski, indygo i fioletowy (wewnątrz łuku).

<https://pl.wikipedia.org/wiki/T%C4%99cza>

Fotografia tęczy

Źródło: <http://www.verfotosde.org/polonia/imagenes-de-Reda-513.html>

Wassily Kandinsky, *Żółty — Czerwony — Niebieski*

Źródło: http://obrazy.org/obraz-wassily_kandinsky_zolty_czerwony_niebieski-430.html

Antonio Vivaldi „Cztery pory roku – Jesień”

Zobacz np.: <https://www.youtube.com/watch?v=MR9XZQG7F-4>

bądź <https://www.youtube.com/watch?v=KVvxi4YKOew>

<https://www.youtube.com/watch?v=SDn-LIC9Kro>

Prace plastyczne studentek Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego kierunku Pedagogika (studia I i II stopnia i studia podyplomowe)

Temat II – Warsztat plastyczny 3

Temat: Magia chłodnych wschodów Słońca

Film (na YouTube) pt. „Świt nad Durbaszką”

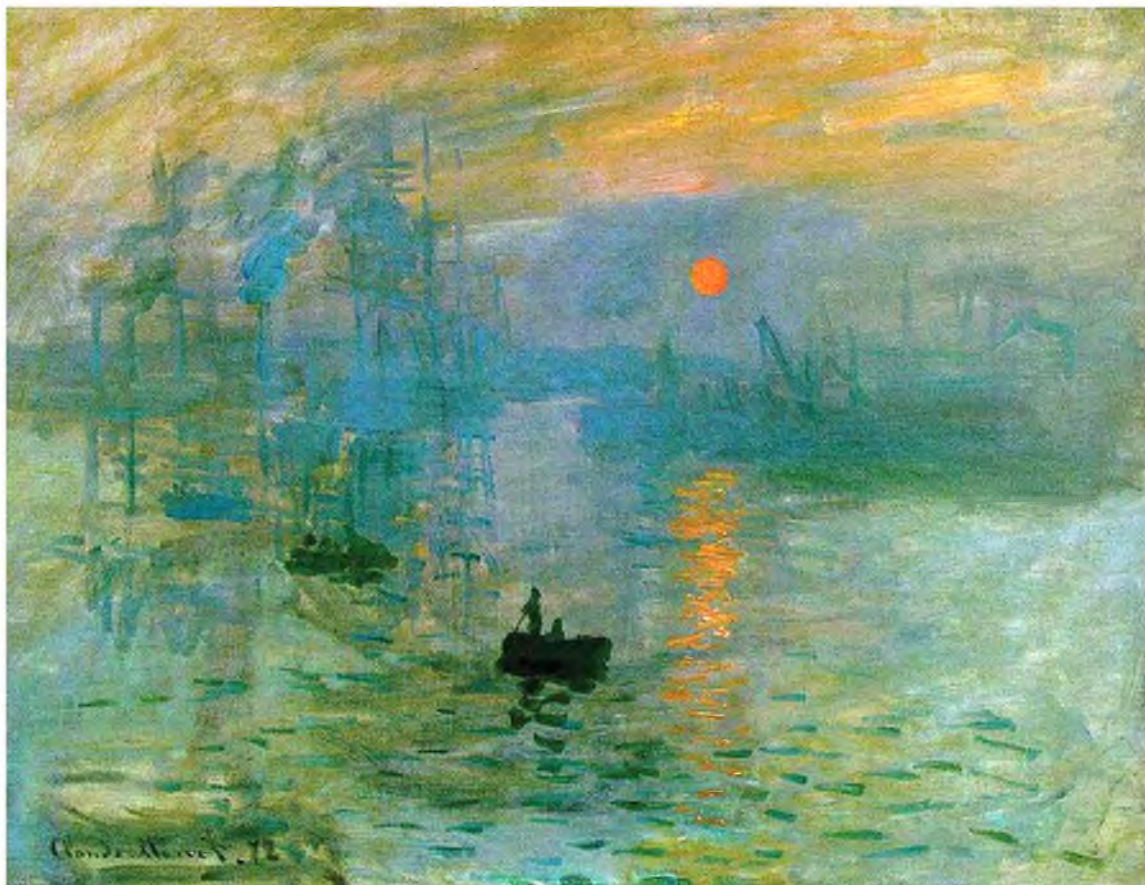
<https://www.youtube.com/watch?v=Mfnddz5lQuc>

Durbaszka (934 m) – mało wybitny szczyt górski w Małych Pieninach. Znajduje się w głównym grzbiecie Małych Pienin i przebiega przez niego granica słowacko-polska.

Durbaszka od południowej, słowackiej, strony jest całkowicie zalesiona. W lesie tym znajdują się wapienne skały zwane Kościelnymi Skałami. Z prześwitów między drzewami miejscami ładne widoki na Tatry. Na grzbiecie, oraz północnej, polskiej, stronie wielkie połoniny opadające do doliny Grajcarka. Przed II wojną światową były to tereny uprawowe Łemków ze wsi Jaworki. Wypasano tu na łąkach bydło, część stoków była zaorana. Po wojnie i wysiedleniu Łemków, założono socjalistyczną spółdzielnię produkcyjną. Wybudowano dużą bacznię nr 1 na wysokości 835 m n.p.m. Okazała się jednak niepraktyczna, a gdy spółdzielnia upadła i baczynia niszczała, postanowiono ją adaptować na bazę harcerską. Obecnie jest to gruntownie zmodernizowane schronisko pod Durbaszką i punkt ratowniczy GOPR.

Z górnej części grzbietu Durbaszki ładne widoki na Pasma Radziejowej i Pieniny Właściwe. Doskonałe tereny narciarskie. W zimie czynny wyciąg narciarski. Obecnie wypasane są tutaj stada owiec przez baczów z Podhala. Można zejść nieznakowaną ścieżką i drogą obok schroniska do drogi Jaworki – Szczawnica, tuż przy parkingu przed Wąwozem Homole. Przy drodze kilka grup ładnych skałek wapiennych, m.in. Czerszlowe Skałki, Czerszla oraz będąca orograficznie lewą ścianą Wąwozu Homole Prokwiłowska Homola.

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Durbaszka>

Claude Monet, *Impresja, wschód słońca*

Źródło: <http://eszkola.pl/jezyk-polski/impresja-wschod-slonca-1341.html>

„Impresja, wschód słońca” to najbardziej znany obraz pędzla Claude’a Moneta. Od nazwy tego dzieła powstał nowy nurt w malarstwie – impresjonizm. Obraz ten został namalowany w 1872 r. techniką olejną na płótnie o wymiarach 48x63 cm. Można go zobaczyć w paryskim muzeum malarstwa impresjonistycznego – Musée Marmottan Monet.

Dzieło to po raz pierwszy pokazano na wystawie w 1874 r. w Atelier Nadara. Niestety obraz Moneta nie otrzymał uznania ze strony krytyka Louisa Leroy’a, który określił całą wystawę jako „Wystawa Impresjonistów”, nadając w ten sposób nazwę nowemu nurtowi w sztuce.

Jedną z inspiracji do powstania „Impresji, wschodu słońca” pędzla Claude’a Moneta były japońskie drzeworyty, modne w tamtym okresie.

„Impresja, wschód słońca” przedstawia zatokę portową (w Le Havre). Monet ukazał zasnuty poranną mgłą port z lekko przebijającym się i wschodzącym słońcem. Na pierwszym planie widać ciemne sylwetki dwóch rybackich łodzi, które wypływają na poranny połów. W jednej z łódek można dostrzec siedzące w niej osoby. W oddali natomiast zostały ukazane wyrastające na tle nieba maszty przycumowanych okrętów i dźwigi portowe. Najbardziej przykuwającym uwagę punktem na obrazie jest pomarańczowa kula słońca rzucająca na wodę swoje odbicie. W wodzie odbijają się także znajdujące się w porcie statki oraz refleksy promieni słońca układające się zygzakami wzdłuż linii prostej, które pełnią jednocześnie funkcję pionowej osi kompozycji obrazu.

Ten dający początek impresjonizmowi obraz posiada najistotniejsze cechy tego rodzaju malarstwa, czyli uchwycenie pejzażu w szczególnej chwili, otwartość kompozycji, nakładanie obok siebie zlewających się plam czystego koloru, wybranie natury jako motywu przewodniego dzieła i tworzenie w plenerze ze względu na potrzebę wykorzystania naturalnego oświetlenia. Woda ukazana na „Impresji, wschodzie słońca” wydaje się migotać oraz mienić różnobarwnymi refleksami, zaś wschodzące słońce zaciera kontury.

Celem Moneta nie było wierne oddanie detali, ale utrwalenie na płótnie ulotności chwili, w tym przypadku – niezwykłego oświetlenia portu o świcie. Dlatego też artysta posłużył się tu szkicową, ujednolicającą techniką malowania, swobodnie kładąc pędzlem plamy barwne. Monet skupił się na kilku głównych kolorach: pomarańczowym, czarnym, żółtym, zielonym, niebieskim i szarym. Barwy te wydają się zmieniać pod wpływem światła.

Technika rozmytych i zlewających się ze sobą plam barwnych dała efekt niezwyklej gry światła oraz kolorów. Monet analizując współzależność światła i koloru, wprowadził do malarstwa zasadę dywizjonizmu oraz ograniczenia palety kolorystycznej do barw widma słonecznego. Jednocześnie skupiał się on na zacieraniu konturów, tworząc na wpół abstrakcyjne formy, które składały się z drobnych barwnych plam. Tego rodzaju sposób używania kolorów oraz ich nanoszenie na płótno stało się wyznacznikiem impresjonizmu w sztuce.

Źródło: <http://www.magazynsztuki.pl/impresja-wschod-slonca-claude-monet>

Claude Monet

Ur. 1840 w Paryżu zm. 1926 w Giverny, malarz francuski, jeden z twórców i najbardziej konsekwentny przedstawiciel impresjonizmu. Dzieciństwo spędził w Hawrze, gdzie poznał E. Boudina, pod którego kierunkiem zaczął malować pierwsze pejzaże (1856–1858). W 1859 wyjechał do Paryża. W 1860–1862 przebywał w Algierii, następnie powrócił do Paryża, gdzie zetknął się z większością przyszłych impresjonistów (m.in. w 1862 uczęszczał do Atelier Gleyre z Renoirem, Bazillem i Sisleyem). W 1871 wraz z Pissarrem zapoznał się w Londynie z dziełami Turnera i Constable’a, które ostatecznie sprecyzowały kierunek jego poszukiwań malarskich, polegający na nieustających studiach koloru i światła i ich wzajemnych stosunków. Rezultatem tych eksperymentów było dojście do zasady dywizjonizmu, której został wierny do końca życia. W 1872 w Hawrze namalował słynną „Impresję”, która eksponowana w 1874 na I wystawie u Nadara, dała nazwę kierunkowi. Uczestniczył w większości wystaw impresjonistów. Po 1890 zaczął malować serie obrazów o jednym temacie (Nenufary, Katedra w Rouen), lecz przedstawiane o różnych porach dnia, roku i w różnorodnym oświetleniu. Pod koniec życia jego kompozycje barwne przez zagubienie modelunku i konturu zbliżyły się niemal do malarstwa abstrakcyjnego, którego stał się jednym z prekursorów.

Źródło: <http://impresjonizm.com.pl/claude-monet>

Obrazy malowane przez impresjonistów były najczęściej malowane charakterystycznymi szybkimi pociągnięciami lub uderzeniami pędzla. Specyficzne w obrazach jest to, że wydają się one jakby były malowane w pośpiechu, bez zbędnego przykładania wagi do konturów i szczegółów. Zamiast mieszać barwy na paletce, układali je wprost na płótnie plamkami tak, aby w efekcie powstał pożądaný kolor, ale świetlisty i wibrujący. Ten sposób malowania nazwany został **dywizjonizmem**.

Źródło: <http://www.impresjonizm.cba.pl/Impresjonizm.html>

Adolphe Monticelli, *Wschód słońca*

Źródło: <http://unikalneobrazy.pl/reprodukcje-obrazow-i-dziel-sztuki/3234-adolphe-monticelli-wschod-sloca.html>

Prace plastyczne studentek kierunku Pedagogika (studia I i II stopnia, studia podyplomowe)
Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Fot. J. Gabzdyl.

Temat II – Warsztat plastyczny 4

Temat: Wesołe i smutne portrety – barwy ciepłe i zimne (inspiracja twórczością Stanisława Wyspiańskiego)

Stanisław Wyspiański (1869–1907) – krakowski dramatopisarz, poeta, malarz a także ilustrator książek i reformator teatru, projektant mebli i tkanin, twórca projektów wielu witraży w krakowskich kościołach m. in. w kościele O.O. Franciszkanów. W twórczości plastycznej S. Wyspiańskiego przeważał **portret**, a najczęściej używaną w tej tematyce techniką był pastel. Reprezentował nurt zwany **ekspresjonizmem**.

Ekspresjonizm – to nurt cechujący się dążeniem do wywarcia silnego wrażenia na odbiorcy, z łaciny słowo *expresio* oznacza „wyrażam”. Malarze czynili to w różny sposób, poprzez uproszczenie formy, wyolbrzymienie kolorystyki cieplej czy zimnej, linii, plam.

Zaprezentowane dzieciom dzieła S. Wyspiańskiego pochodzą z cyklu: Portrety dzieci (....), a posłużyć mają prezentacji kolorów ciepłych i zimnych w malarstwie.

Barwy ciepłe – to barwy od purpury do żółcienia, nadające wrażenie ciepła. To kombinacja kolorów: **czernego, żółtego i pomarańczowego**. Obcowanie z tymi kolorami powoduje, że stajemy się radośniejsi, odczuwamy budzący się dzień, niczym o wschodzie słońca w letni poranek.

Barwy zimne – to barwy od fioletu do zieleni, nadające wrażenie zimna. Kolory te **niebieski, zielony, jasny fiolet** wprawiają nasze zmysły w stan spokoju. Kojarzą się z niebem, wodą, nadają wrażenie chłodu.

Warto zapoznać się z dostępnymi w Internecie lekcjami na temat barw ciepłych i zimnych:

<http://www.artmakers.pl/blog/lekcja-2-malarstwo-kolory-ciep%C5%82e-i-kolory-zimne>
gim.poczesna.edu.pl/old/publikacje/Tajemnice_barw.ppt

Portrety w kolorach ciepłych:

Stanisław Wyspiański, *Śpiący Staś*, 1904, Fundacja Raczyńskich przy Muzeum Narodowym w Poznaniu.

Źródło do poniższych portretów: <http://www.pinakoteka.zascianek.pl/Wyspianski>

Autoportret w kolorach ciepłych i zimnych:

Stanisław Wyspiański, *Autoportret*, 1905, pastel.

Portrety w kolorach zimnych:

Stanisław Wyspiański, *Portret dziewczynki w stroju regionalnym*, 1901, Muzeum Narodowe w Warszawie.

Stanisław Wyspiański, *Żona artysty z synkiem Stasiem*, 1904, Pastel, Muzeum Górnoląskie, Bytom.

Temat III — Warsztat plastyczny I

Temat: Ja w warzywach, owocach i kwiatach

Wybrane dzieła Giuseppe Arcimboldo

Giuseppe Arcimboldo, *Cesarz Rudolf II*.

Źródło: http://forum.gazeta.pl/forum/w,99957,136912092,,Malarstwo_Arcimboldo_.html?v=2

Giuseppe Arcimboldo, *Ogrodnik*

Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Arcimboldo_Vegetables.jpg

Giuseppe Arcimboldo, *Wiosna*

Źródło: http://forum.gazeta.pl/forum/w,99957,136912092,,Malarstwo_Arcimboldo_.html?v=2

Prace plastyczne studentek kierunku Pedagogika (studia I i II stopnia, studia podyplomowe)
Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Fot. J. Gabzdyl.

Giuseppe Arcimboldo (1527–1593). Włoski malarz, manierysta. Urodzony w Mediolanie. W latach 1549–1558 pracował przy katedrze mediolańskiej. Poza tym projektował tkaniny dla Como. Jednak prawdziwą sławę zyskał dopiero jako malarz Habsburgów. W latach sześćdziesiątych XVI wieku przybył do Wiednia, gdzie zajął na dworze miejsce portrecisty Jacoba Seinseneggera. Panował wówczas Ferdynand I. Arcimboldo pozostał również przy Maksymilianie II, a w 1583 roku wraz z Rudolfem II przeniósł się do Pragi. Do tego stopnia wtopił się w panującą wówczas atmosferę, że stał się jednym z mitów swoich czasów.

Jego obrazy są wykoncypowanymi rebusami przeznaczonymi do odcyfrowywania przez wyrafinowanych intelektualistów i erudyty. Spełniają manierystyczną zasadę capriccio – dzieła niezwykle, dziwaczne (bizarro), pomysłowe, zaskakujące odbiorcę i prowadzące z nim grę umysłową i optyczną. Jego malarską specjalnością były ludzkie postacie, a zwłaszcza głowy ułożone z elementów innych niż ludzkie. Bibliotekarz miał twarz zestawioną z książek, kucharz z rondli i naczyń, noży i widelców, personifikacja jesieni – z owoców.

Stąd też obrazy Arcimbolda znalazły się w słynnej Kunstkammerze – gabinecie osobliwości Rudolfa II pełniącego funkcję naukowego muzeum dzieł sztuki i eksponatów przyrodniczych, a zarazem miejsca uczonej rozrywki. Na dworze Habsburgów stał się Arcimboldo wyrocznią w rzeczach sztuki, był nie tylko nadwornym artystą, ale także doradcą przy formowaniu zbiorów, organizatorem uroczystości, zabaw, dworskich przedstawień teatralnych.

Był człowiekiem wszechstronnym i na wzór Leonarda da Vinci zajmował się wieloma dziedzinami nauki i sztuki. Był projektantem turniejów i innych dworskich festiwali, wynalazcą szyfrów, wodociągów, systemu kolorów dla zapisu nutowego tzn. melodie, które muzyk odgrywał na klawiszach Arcimboldo usiłował przedstawiać kolorowymi plamami na papierze. Jednak najbardziej znana jest jego praca malarska. Komentarz estetyczny do jego dzieł zawdzięczamy Comaniniemu w dialogu „Il Figino” ogłoszonym w 1591 roku. Pochwalał on pomysłowość, zręczność i wirtuozerię artysty, nie traktował ich tylko w kategorii dowcipu i kaprysu, ale znajdował w nich ciekawą zagadkę intelektualną. Arcimboldo czerpiąc z natury jej elementy, przekomponowywał je w wyobraźni w coś zdumiewającego i zaskakującego inwencją, ale także symboliką i swoistą filozofią. Najbardziej znanymi obrazami artysty są cykle „Pory Roku” oraz „Żywioty” malowane przez niego wielokrotnie.

Pod koniec życia powrócił do rodzinnego Mediolanu, gdzie zmarł, ale do końca życia nie zapomniał o swoim władcy i nadal troszczył się o zakupy ciekawostek dla wielkiego muzeum Rudolfa.

Wizualne kalambury Arcimbolda były w szesnastym wieku podziwiane jako niezwykle i tajemnicze, a równocześnie ciekawe pod względem intelektualnym. W osiemnastym wieku ich znaczenie symboliczne zatarło się, a zainteresowanie tym artystą zanikło. Dopiero w dwudziestym wieku, pod wpływem sztuki nowoczesnej, a szczególnie surrealizmu wzrosło zainteresowanie jego sztuką, zaczęto się na nowo zajmować interpretacją tych obrazów.

„Arcimboldo tworzył wielowarstwowe portrety niepokojące, oblicza nabrzmiałe od brodawek i skrofutów, które wyłaniały z nagromadzonych owoców, kwiatów, kłosów, źdźbeł słomy, zwierząt, tak jak Inkowie co wstawiali umartym oczy z cienkiej złotej blaszki, w policzki zaś wstawiali kawałeczki tykwy”.

<http://www.arcimboldo.art.pl/old/index1.htm>

Temat III — Warsztat plastyczny 2

Temat: Zwierzę z mojej dłoni

Malarstwo naskalne — wybrane dzieła

Tak prawdopodobnie wyglądało malowanie jaskini

Źródło: <http://birdbookerreport.blogspot.com>

Chauvet, Niedźwiedź w Komorze Niedźwiedziej

Źródło: http://www.zwoje-scrolls.com/zwoje27/text02_3p.htm

Chauvet, Nosorożec z ogromnym rogiem namalowany w niszy skalnej

Źródło: http://www.zwoje-scrolls.com/zwoje27/text02_3p.htm

Malowidło przedstawiające bizona w jaskini Altamira w Hiszpanii

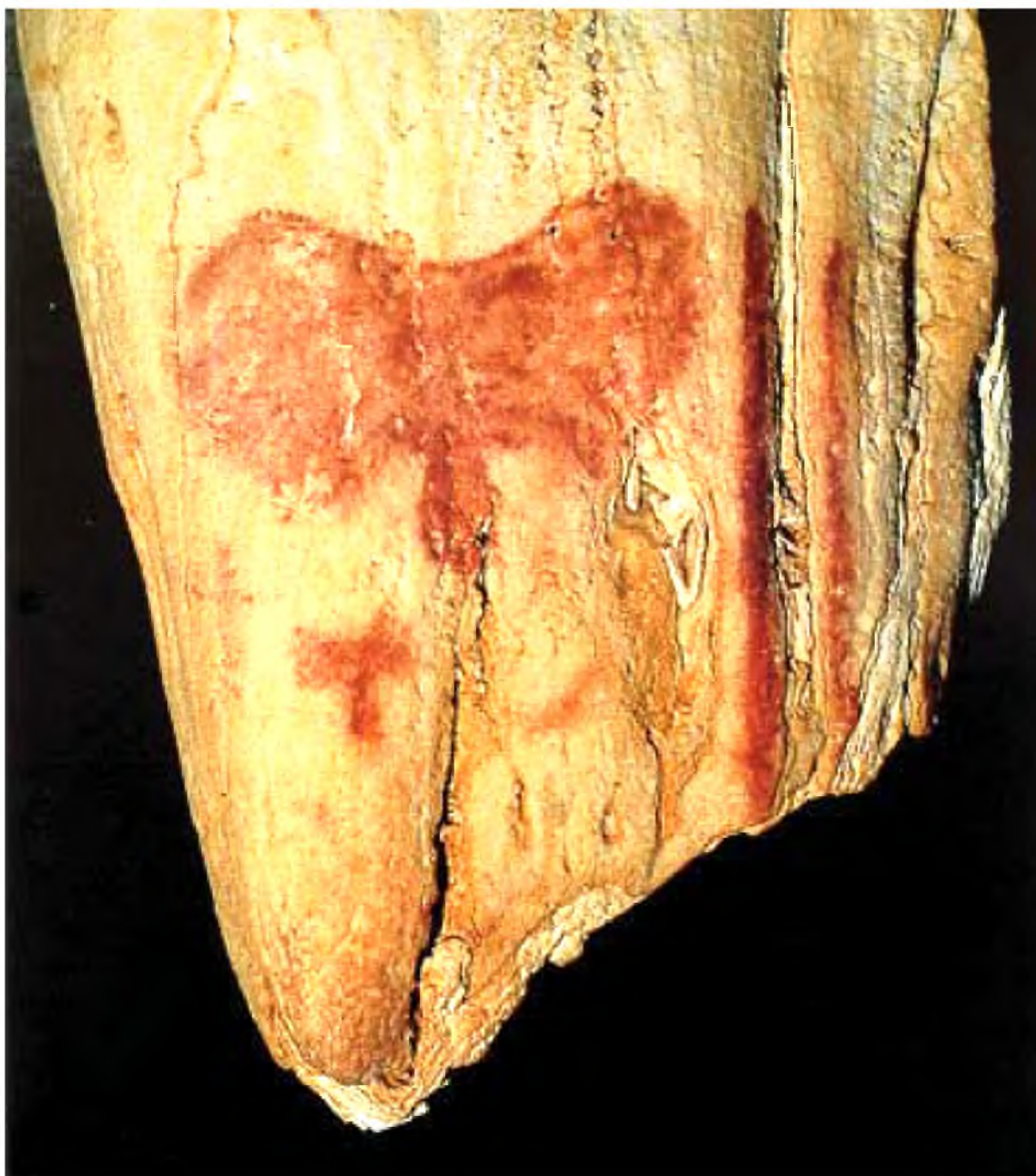
Źródło: <http://creamandcoffee.pl/pradawny-streetart-malarstwo-skalne/>

Chauvet, zbiór znaków w kształcie bizona

Źródło: http://www.zwoje-scrolls.com/zwoje27/text02_3p.htm

Chauvet, znaki motyla

Źródło: http://www.zwoje-scrolls.com/zwoje27/text02_3p.htm

Ręka z Chauvet – malowidło naskalne z jakini w Chauvet

Źródło: <http://billboyheritagesurvey.files.wordpress.com/2012/01/chauvet-cave-hand-1.jpg>

Pareidolia – zjawisko dopatrywania się znanych kształtów w przypadkowych szczegółach, czemu towarzyszy poczucie nierzeczywistego charakteru owych spostrzeżeń (co odróżnia je od iluzji), przeważnie pojawiające się przy pełnej świadomości.

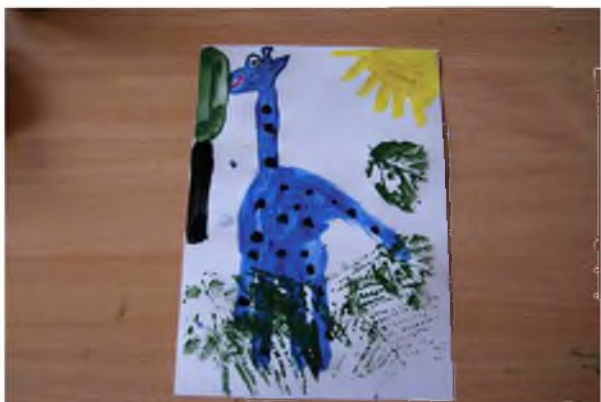
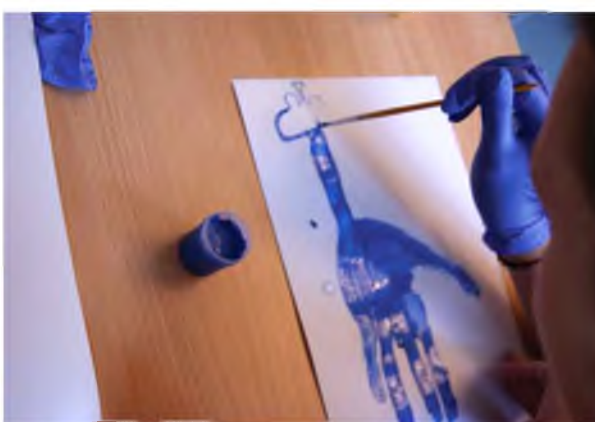
Znanymi przykładami pareidolii są: dopatrywanie się przez wiele osób wizerunku diabła we włosach królowej Elżbiety II na portrecie znajdującym się na kanadyjskich banknotach z 1954 roku oraz na kilku zdjęciach przedstawiających dym wydobywający się z płonącego budynku World Trade Center, a także dostrzeganie rzeźby twarzy w fotografii jednego z wypiętrzeń o rozmiarze 1,5 x 3 km na Marsie.

Częstym źródłem pareidolii jest obserwacja chmury, która dla oglądającego przypomina kształtem postacie ludzi, zwierząt itp. czy dostrzeżenie w dwóch symetrycznych, okrągłych obiektach oczu. Pareidolia to także nadinterpretacja fenomenów dźwiękowych, np. dopatrywanie się sensu w piosence puszczonej „od tyłu”. Zjawiskiem tym można tłumaczyć również niektóre rzekome objawienia, gdy układ plam czy cieni na szybie, drzewie czy innym tle może się wydać obrazem Matki Boskiej, Jezusa czy innych postaci religijnych. Praktycznym wykorzystaniem pareidolii jest test Rorschacha, polegający na interpretowaniu przez badanego nieforemnych, symetrycznych plam.

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Pareidolia>

Prace plastyczne studentek kierunku Pedagogika (studia I i II stopnia, studia podyplomowe)
Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Fot. J. Gabzdyl.

Najznakomitsze malowidła na ścianach grot powstały w młodszej fazie górnego paleolitu. Obszar ich występowania jest imponujący, obejmuje tereny Francji (Chauvet, Lascaux, Rouffignac, Font-de-Gaume), Hiszpani (Altamira, Tito Bustillo), Ukrainy, Syberii, wspaniałych odkryć dokonano na Morawach (jaskinia Pekarna), w Azji (Indie) oraz w Afryce. Największa liczba malowideł występuje jednak w grotach we Francji i północnej Hiszpanii, stąd zabytki te nazwano malarstwem franko-kantabryjskim.

Pierwsze przejawy malarstwa naskalnego to głównie rysunki kreślone palcem odcisniętym w miękkiej glinie, lub obrysy całej dłoni. Początkowo były to przypadkowe pociągnięcia, które z czasem przekształciły się w zarys zwierzęcego profilu, choć na tym etapie, często są to jeszcze wizerunki częściowe i niekompletne. Najwcześniejszy, znany nam przykład obrysów rąk, pochodzi z odkrytej w 1994 roku jaskini Chauvet, mieszczącej się w południowej Francji, w rejonie Ardeche.

Paleolityczne dekoracje pokrywały zarówno ściany jak i sklepienia jaskiń. Większość malowideł naskalnych przedstawia zwierzęta epoki lodowcowej: bizona, konie, mamuty, woły, kozły, jelenie, ale też lwy, niedźwiedzie i nosorożce. Ludzie przedstawiani byli rzadko. Znanych jest zaledwie kilka rytów z wizerunkami kobiet (La Roche à Lalinde), antropomorficzne rytury „Adama i Ewy” z Rouffignac. Godne wymienienia jest również malowidło „Czarownika” z groty Les Trois Frères. Zaskakujący jest przy tym fakt, że na tle perfekcyjnych rysunków zwierząt, wyobrażenia ludzi pozostają nieudolne, przesadnie eksponujące kształty.

Sylwetki zwierząt przedstawiane były w naturalnym ruchu. Przeglądając zestaw tych zabytków można powiedzieć, że ich twórcy oddawali w nich sytuacje prawdziwe, co nie skłaniało ich do schematyzacji. Cechą charakterystyczną tej sztuki jest to, że malowane lub ryte są pojedyncze postaci ludzi i zwierząt. Sceny narracyjne pojawiają się rzadko. Na ścianach jaskiń mamy do czynienia z wizerunkami zwierząt zachodzącymi na siebie. Każda z figur, na nakładających się na siebie rysunkach jest samoistna. Zazwyczaj nie ma żadnej akcji, nigdy nie były one razem komponowane. Odsobnione są przypadki kiedy artysta paleolityczny sięga po inny zestaw doznań estetycznych i przedstawia krajobraz lub walczące ze sobą zwierzęta (jaskinia Pekarna na Morawach, Lascaux we Francji). Ale obok aspektów naturalistycznych, obecny jest w tym malarstwie również biegun magicznej abstrakcji, będący próbą dostrzeżenia istoty rzeczy, która tu wyraża się symbolicznie (symbole lub przedstawiania damskich i męskich narządów płciowych). Oba te bieguny są różnymi przeżyciami.

Malarstwo naskalne pełniło również funkcję magii łowieckiej. Myśliwy malował zwierzę, które pragnął upolować.

<http://creamandcoffee.pl/pradawny-streetart-malarstwo-skalne>

Temat III – Warsztat plastyczny 3

Temat: Widok z mojego okna – dobór formatu do formy malowanego obiektu

Dla przypomnienia treści plastycznych, o których będzie mowa na lekcji, poniżej zamieszczam skrót z artykułu Barbary Narolskiej pt.: *Treść i forma dzieła sztuki* (całość artykułu dostępna jest na stronie: www.profesor.pl/publikacja,10845,Artykuly,Tresc-i-forma-dziela-sztuki).

„W każdym dziele plastycznym dadzą się wydzielić cztery warstwy tworzące owe dzieło:

- tworzywo dzieła,
- forma,
- treść,
- wyraz, ekspresja dzieła.

W trzech pierwszych warstwach, mimo że istnieją one obiektywnie, stale jakby obecny jest twórca dzieła, natomiast w ostatniej ważne są relacje między dziełem i odbiorcą.”

Na tworzywo dzieła plastycznego składa się: materiał, spoiwo, narzędzia. (...)”

„**Forma** – organicznie związana jest z treścią, jest fundamentem i siłą nośną treści. Formę rozumieć można rozmaicie, przeciwstawiając ją treści i utożsamiając nieomal z treścią. Nie wdając się w bardziej subtelne rozwiązania na ten temat trzeba powtórzyć za W. Kandinskim, że forma jest tylko zewnętrznym wyrazem wewnętrznych treści dzieła (W. Kandinsky, *Język form i kolorów*, [w:] *Artyści o sztuce*, Kraków 1963, s. 271) każdemu, zewnętrzne, zmysłowo dostępne są: linie, plamy, płaszczyzny, bryły, kolory, rytmy, faktury, itp. – podstawowe elementy formy. Każdy bez większego trudu dostrzeże w dziele pewne figury, układy tych elementów, miejsca bardziej i mniej nimi wypełnione.

Wspomniane składniki występują zarówno w dziełach sprzed wieków, jak i w dziełach współczesnych, w plastycznej dziecięcej produkcji, w pracach plastycznych prymitywów, a nawet w budowie twórców przyrody i techniki przemysłowej. Występują w sztuce tak zwanej czystej: w rzeźbach, obrazach realistycznych i abstrakcyjnych, jak i w sztuce użytkowej, stosowanej. Decydują o formie dzieła, o jego konstrukcji oraz dostarczają swoistych wartości i satysfakcji zmysłowych oglądającemu. Stąd ich ogromne znaczenie. Znajomość tych elementów stanowić może pewien ważny klucz do rozumienia konstruowania i wartościowania wytworów plastycznych.

W warstwie formy dadzą się wyodrębnić, mniej lub bardziej złożone i uchwytne, następujące składniki:

- a) pojedyncze elementy układów: linie, punkty, plamy, smugi, bryły, kolory światła, cienie itp.
- b) układy czyli organizacja dzieła – związki i zależności wzajemne pomiędzy pojedynczymi elementami
- c) typy kompozycji. (...)

Elementy formy to inaczej podstawowy alfabet języka plastyki, plastyczne środki konstrukcji dzieła i wyrazu. Same linie kryją w sobie wiele możliwości: określają granice płaszczyzn i brył, decydują o kształtach zaznaczonych w dziele, oddzielają światło od cienia, przesądzają o rytmie, statyce, dynamice, równowadze i przestrzeni dzieła. Linie występują samodzielnie lub w bardziej skomplikowanych zespołach. Pojedyncze linie: proste, poziome, ukośne, spiralne, krzywe, ciągłe, przerywane, cienkie i zdecydowane, jednorodne dadzą się wydzielić w każdym obrazie, rysunku i grafice. Poszczególne linie i ich zespoły wywołują w widzu różne przeżycia, nastroje i skojarzenia. (...)

Plamy płaszczyzny jako elementarne składniki formy uzupełniają i wzbogacają poprzedni element. Często jest nawet tak, że treść to zaledwie pretekst i okazja do pokazania samych elementów i wartości. Owo szukanie jest widoczne w malarstwie, kiedy porównuje się obrazy z epoki renesansu z obrazami choćby impresjonistów, kubistów czy surrealistów. Raz kształty upodobią się do rzeczywistych, innym razem chodzi o ich wielostronne widzenie lub o ich nieprawdopodobne zestawy. Stąd portret w obrazie P. Picassa ma zarówno profil jak i en face, fazy ruchu głowy i zmieniony wyraz twarzy, a w obrazie S. Dali zamiast liści na drzewie wiszą zegary.

Kolor jako element formy nie występuje sam. Towarzyszy mu faktura, plama i podłoże. Poszczególne kolory zawierają w sobie odpowiednią symbolikę, wywołują określone wrażenia, mogą występować w grupie kolorów ciepłych, zimnych, złamanych czy czystych. Można jednak powiedzieć, iż najczęściej kolor występuje w grupie kolorów kontrastowych lub podobnych. Należy również powiedzieć, że kolor występuje razem z elementem światła i cienia. Światło warunkuje istnienie koloru, widzenie linii, kształtów, jest elementem integralnym formy, wewnętrzną wartością obrazu, rzeźby, budowli. (...)

Kompozycja, to układ elementów dzieła plastycznego. Typy kompozycji: – kompozycja płaska lub przestrzenna; – rytmiczna; – realistyczna lub abstrakcyjna; – statyczna lub dynamiczna; – zamknięta lub otwarta; – symetryczna lub asymetryczna; – zwarta lub rozproszona; – geometryczna lub organiczna; – dekoracyjna lub z akcentem na sens, temat literacki, treść.

Do kompozycji płaskich zaliczamy wszystkie rysunki, malowidła, grafiki, rytę na płaszczyźnie, które w dosłownym tego znaczeniu są płaskie, brak jest tzw. trzeciego wymiaru – głębi. Mamy tylko dwa: wysokość i szerokość.

Kompozycja statyczna to taka, w której obserwujemy przewagę pionów i poziomów. W kompozycji dynamicznej zastosowano wiele różnych kierunków, zwłaszcza skosów. Kompozycja rytmiczna, to powtarzanie się elementów dzieła plastycznego w jednakowych odstępach. Czasami wydaje się nam, że artysta układał swoją kompozycję z ogromną swobodą, że jej elementy są luźno powiązane. Można je dowolnie zmieniać i nie wpłynie to w sposób znaczący na daną kompozycję. Taki układ elementów to kompozycja otwarta. Przeciwnieństwem swobodnego traktowania elementów kompozycji jest taki ich układ, który możemy zmieniać tylko w określony sposób. Kompozycja tego typu jest zazwyczaj ograniczona liniami albo ujęta w kształt figury geometrycznej. To kompozycja zamknięta. (...)

Treść – „gramatykę” plastyki czyli formę możemy rozpatrywać teoretycznie osobno, ale kiedy chcemy posłużyć się konkretnym przykładem obrazu czy rzeźby nie możemy uwolnić się od treści. Treść i forma to jak się okazuje integralne dwa elementy nie mogące istnieć bez siebie. Czym więc jest treść? Treść da się sprowadzić do „portretów” przedmiotów i postaci, do swoistego opisu zewnętrznego. Tak rozumianą nazywamy treścią odtwórczą lub mimetyczną. Wzorem dla takiej treści dzieła jest rzeczywistość. Postacie, przedmioty, kwiaty, domy są podobne do naturalnych. W tego rodzaju dziełach treść występuje pod postacią przedstawionych, pokazanych przedmiotów, zdarzeń, akcji, fabuły. Można ją bez większego kłopotu opowiedzieć słowami, opisać i stąd nazywana jest treścią literacką. Przykładem mogą być np. dzieła A. Gieryskiego, J. Chełmońskiego, itp., które posiadają także formę.

(...) Do treści, która jest przez formę oznaczona, zaliczyć trzeba cały sens dzieł, tzw. symbolicznych, symbolikę symbole, znaki. W niektórych dziełach realistycznych bardzo często artyści wplatają warstwę symboliczną w treść zwyczajną np. łasica w obrazie Leonarda da Vinci. (...)

Temat plastyczny przedstawiamy w postaci opowieści o wakacyjnej podróży, aby dojść w konkluzji tej opowieści do potrzeby estetycznego udekorowania pokoju obrazem przedstawiającym widok z okna.

Źródło: www.profesor.pl/publikacja

Wakacyjna podróż. Z Krakowa do Chorwacji.

Widok z „krakowskiego okna”

Widok z „krakowskiego okna”

Zdjęcia z okna z podróży do Chorwacji:

W drodze przez Chorwację do miasta Split (z okna autobusu)

Nietypowe okno – spotkanie w podróży

Z okna miasta Split na Chorwacji (Stare miasto) tzw. studia świetlna

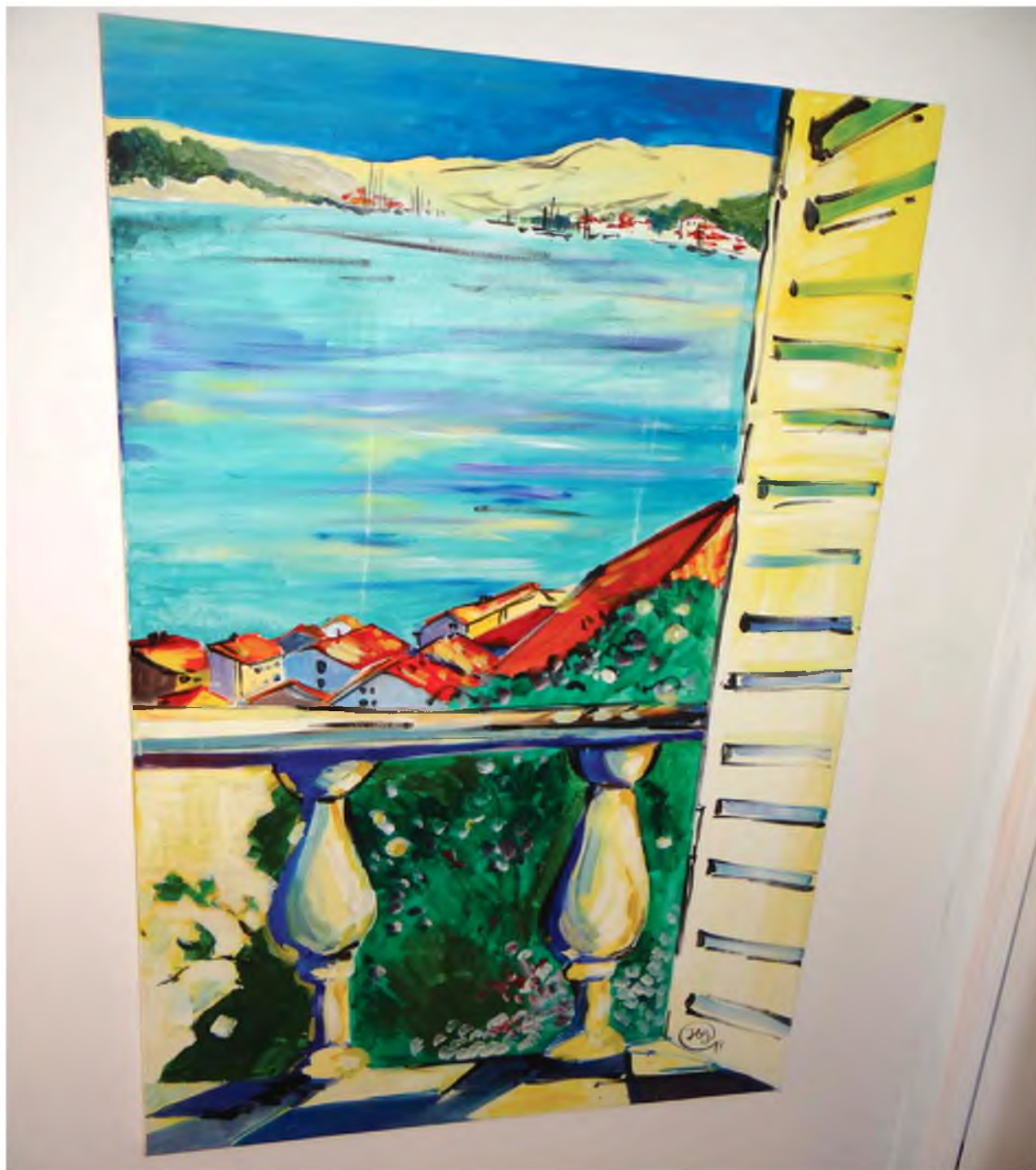

Widok z wakacyjnego okna (wyspa Hvar na Chorwacji)

Widok z wakacyjnego okna, Iga Borowiecka-Grzywacz (własność prywatna)

Widok z wakacyjnego okna, Iga Borowiecka-Grzywacz (własność prywatna)

Fot. na s. 44-48 pochodzą z kolekcji prywatnej A. Kożuh

Temat IV — Warsztat plastyczny 1

Temat: Tworzenie bajkowych dziwaków

Przykład rzeźby: centaur z profilu, półprofilu i od tyłu

Rzeźba centaury

Źródło: http://www.greekmythology.com/pictures/Myths/Centaur/39668/centaur_1

Jordan Abemethy
www.jordanabernethy.com

Źródło: <http://jordanabernethy.deviantart.com/art/Centaur-2-321391218>

Mitologia grecka to zbiór mitów przekazywanych z pokolenia na pokolenie. Są to opowieści o bogach, boginiach, herosach itp. Wyjaśniają one miejsce człowieka w świecie.

Bardzo znanymi końskimi stworami są też **CENTAURY**. Były to stworzenia o ciele konia, a zamiast końskiej szyi i głowy miały tułów człowieka. Centaury były dzikim i prymitywnym plemieniem, do tego mocno niesympatycznym i niegościnnym. Ludźmi gardzili. Centaury posiadały ogromną wiedzę medyczną, astronomiczną i podobno umiały przepowiadać przyszłość. Mitologiczny centaur grecki był więc bliskim krewniakiem centaury z Zakazanego Lasu przy Hogwarcie z „Harry’ego Pottera”. Harry poznał Firenza i Ronana, a mitologiczni herosi znali Chirona i Nessosa. Krew Nessosa była nasączona słynną koszulą Dejaniry, która spowodowała wielkie cierpienie i śmierć Herkulesa. Takie to były miłe stworzonka...

Nazwa centaur jest skrótem od hipocentaur, czyli stwór koński. Mniej znane są bucefocentaury, które miały ciało byka połączone z ludzkim torsem.

<http://czubajka.pl/2013/12/konie-w-mitologii-legendach>

AMERYKA PŁD. – Chile, Wyspa Wielkanocna

Kamienne rzeźby z czarnego tufu, zwane Moai. W języku tubylców należąca do wysp polinezyjskich Wyspa Wielkanocna nazywa się Rapa Nui. Do dzisiaj zagadką dla ludzkości pozostaje, jak gigantyczne, ważące do 80 ton kamienne rzeźby z czarnego tufu, zwane Moai, trafiły tam, gdzie się dzisiaj znajdują. Kolosy z kamienia stoją w długich rzędach nad brzegiem Pacyfiku i zdają się strzec wyspy.

Rzeźby wykuwane, odlewane, konstruowane, modelowane

Kamienne rzeźby Moai

Źródło: <http://podroze-forum.pl/najpiekniejsze-miejsca-w-ameryce-t3899.html>

Pomnik odsłonięto 20 lipca 1964 roku. Oficjalnie nosi nazwę – Pomnik Bohaterów Warszawy lat 1939–1945, ale mało kto używa tej nazwy. Popularnie mówi się o nim **Warszawska Nike** – od rzeźby stojącej na postumencie.

30 lipca 1956 roku Stołeczna Rada Narodowa podjęła decyzję o budowie w stolicy **Pomnika Bohaterów Warszawy** i kilka kolejnych lat trwały konkursy na projekt owego pomnika i ostre kontrowersje wokół przedstawianych propozycji. Ostatecznie zwyciężyła wizja **Mariana Koniecznego**, artystycznego wychowanka Xawerego Dunikowskiego, przedstawiająca boginię zwycięstwa Nike jako symbol walczącej Warszawy. Bogini z dramatycznie rozwianymi na wietrze włosami, w prawym ręku wzniesionym nad głową trzyma miecz, zaś lewą ręką wyciągniętą w górę przed siebie z otwartą dłońią, jakby odpychała najeźdźców. Nike była pierwszą rzeźbą tego rzeźbiarza i do dziś pozostaje jego najbardziej znanym dziełem.

Warszawska Nike o obfitych i ekspresyjnych kształtach dorosłej kobiety ma twarz dziewczynki, gdyż rysów użyczyła rzeźbie córka autora. Pomnik wykonany jest w brązie, ma 7 metrów wysokości i 6 metrów długości. Potężny miecz liczy 2 metry długości.

<http://www.polskaniezwykla.pl/web/place/3059,warszawa-warszawska-nike.html>

Marian Konieczny, *Warszawska Nike*

Źródło: <http://www.panoramio.com/photo/7785852>

Louise Bourgeois, *Matka*

W rzeźbach z metalu chciała oddać swoje widzenie świata. W Ameryce powstały jej najbardziej znane dzieła, takie jak gigantyczny pająk z brązu zatytułowany „Matka”, dzięki któremu zdobyła przydomek „Kobieta-pająk”. Rzeźba eksponowana jest obecnie w paryskim Luwrze.

W jej twórczości odzwierciedlają się zarówno tendencje znane z europejskiego surrealizmu jak i własne poszukiwania. W rzeźbach z metalu starała się oddać swoje widzenie świata, które obracało się wokół takich spraw, jak tożsamość płci, rodzina i samotność.

http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114873,7959653,Zmarla_rzezbiarka_Louise_Bourgeois.html

Warto obejrzeć film (dla nauczyciela): <https://www.youtube.com/watch?v=UTsFuZ80OyY>

„Ogniste Ptaki” w Parku Kasprowicza

Kolorowa rzeźba „Ogniste Ptaki” autorstwa Władysława Hasiora od 1994 roku zdobi skarpę w sąsiedztwie Teatru Letniego w Parku Kasprowicza. Historia tej dość oryginalnej, wykonanej ze stalowych kształtowników, łańcuchów, prętów i blachy kompozycji sięga połowy lat 70.

„Ogniste Ptaki” powstały w 1975 roku w czasie wystawy Władysława Hasiora w Zamku Książąt Pomorskich. Kompozycja, która początkowo miała kolor srebrny stanęła na Podzamczu. Podczas odsłonięcia rzeźba została podpalona – to nietypowe widowisko przyciągnęło wielu Szczecinian. Hasior był twórcą wielu prowokujących i niekonwencjonalnych pomników i rzeźb plenerowych zrealizowanych w Polsce i za granicą. Bardzo podobną do „Ognistych Ptaków” rzeźbę „Płonące Ptaki” możemy zobaczyć w Koszalinie. Podczas budowy Trasy Zamkowej, na początku lat 80. rzeźba została przeniesiona na ówczesny plac Przyjaźni Polsko Radzieckiej (obecnie plac Zgody) i do 1989 roku stała w miejscu, gdzie obecnie znajduje się narożna kamienica z kwiaciarnią. Początkowo rzeźba miała zostać zamocowana na specjalnej rampie pomiędzy kamienicą a kwiaciarnią, jednak ostatecznie zrezygnowano z tego pomysłu. „Ptaki” po pięcioletnim okresie spędzonym w magazynach trafiły ostatecznie na skarpę przy Teatrze Letnim, gdzie stoją do dnia dzisiejszego. Autor rzeźby, Władysław Hasior zmarł w 1999 roku i został pochowany w Zakopanem.

Cały tekst przeczytasz na stronie: <http://szczecin.blogx.pl/2011/09/03/ogniste-ptaki-w-parku-kasprowicza>.

Władysław Hasior, *Ogniste ptaki*

Źródło: <http://szczecin.blogx.pl/2011/09/03/ogniste-ptaki-w-parku-kasprowicza>

Drewniany stwór przy wejściu do Ogrodu Fauny Polskiej w Bydgoszczy

Źródło: <https://mrowkojad.wordpress.com/tag/z-czego-znana-jest-bydgoszcz>

Tancerka (Ceramika z czasów dynastii Han. Figurka w tradycyjnym stroju chińskim)

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Dynastia_Han

Rzeźba z piasku

Źródło: http://forum.gazeta.pl/forum/w,99957,146609410,,_Rzezby_troche_.html?v=2

Rzeźba z lodu (Festiwal z rzeźb z lodu i śniegu w Brugii, 2013)

W belgijskiej Brugii, położonej we flamandzkiej części kraju, trwał festiwal rzeźb lodowych. To największe wydanie sztuki z lodu i śniegu w Europie. Temat edycji, „Ice Magic” nawiązuje do przygód Harry’ego Pottera i powieści Tolkiena „Władca pierścieni” i „Hobbit”.

Festiwal zgromadził blisko trzydziestu artystów z 12 państw. Szacuje się, że zużyli ok. 300 t lodu i 200 t śniegu. W przeszłości materiał był dostarczany aż z Laponii, obecnie używa się lodu wytwarzanego w Belgii. Rzeźbiarze obrabiają materiał dostarczany w bryłach, z których każda waży ponad 1,5 t. Ustawiane jedna na drugiej, pozwalają stworzyć obiekty sięgające nawet 8 m. Festiwal potrwał do 6 stycznia 2013 r.

<http://zwierciadlo.pl/2012/lifestyle/turystyka/festiwal-rzezb-lodowych/attachment/ice5>

Ogromna rzeźba ze śniegu (Międzynarodowy Festiwal Rzeźb z Lodu i Śniegu w chińskim Harbinie, 2014)

Źródło: <http://wiadomosci.wp.pl/gid,16305874,kat,1345,title,Ogromne-rzezby-z-lodu,galeria.html>

Film (na YouTube) pt. Wykonywanie prostego zwierzęcia z gliny (Making a Simple Animal out of Clay).

<https://www.youtube.com/watch?v=ocAc--CQdPw>

Prace plastyczne studentek kierunku Pedagogika (studia I i II stopnia, studia podyplomowe)
Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Fot. J. Gabzdyl.

Temat IV — Warsztat plastyczny 2

Temat: Tajemniczy KOD zapisany w pisanice — relief inspirowany sztuką ulic miasta

Historia pisanek

„Pierwsze Pisanki sprzed 4 tysięcy lat odkryto w wykopaliskach z Persji. Pisanki były znane w starożytnej Mezopotamii, Grecji i Egipcie. Na terenie Polski odnaleziono najstarszą pisanekę z X wieku na Ostrówku w Opolu. Pierwsze pisanki powstawały przez rysowanie (dawniej: pisanie) na skorupce gorącym roztopionym woskiem, a następnie zanurzenie jajka w barwniku. Jako narzędzi do pisania używano szpilek, igieł, kozików, szydeł, słomek i drewnienek. Uważa się, że Słowianie gotowali jajka w wywarze z dodatkiem ochry lub łupin z cebuli, uzyskując w ten sposób charakterystyczną ceglanobrazową barwę. W słowiańskich wierzeniach ludowych jajko to symbol pomysłowości.

We wszystkich kulturach jajo jest potężnym amuletem przeciw złym mocom i czarom. Znaki czynione na jajkach miały charakter magiczny, miały chronić domostwo przed złymi duchami, rzucaniem uroku, czarami i chorobami. Szczególne znaczenie miał czas przesilenia wiosennego, kiedy to zakopywano naznaczone jajka pod progami obejść, budynków gospodarczych lub przed bramką do ogrodu.

Toczono jaja po ciele chorych i po grzbietach zwierząt, by były dorodne i zdrowe, rzucano jaja w ogień by gasiły ogień, gdy wybuchł pożar, a wydmuszki kładziono pod drzewa w sadach, by obficie owocowały.

Na powitanie wiosny wyznawcy różnych kultur wydawali uczty, na których spożywano jajka. Dzielono się jajkami z bytlem, a skorupki rozsiewano ze zbożem w ziemię orną, by zapewnić wysokie plony. Skorupki jaj rzucane na dachy miały chronić zabudowania przed uderzeniem pioruna. W innych przekazach z tych skorupki rodziły się dobre duszki chroniące domowników przed złem.

Głęboko zakorzenioną prastawiańską wiarę w magiczną moc jaja starali się wypłenić chrześcijańscy duchowni. Przez ponad dwieście lat zakazywali spożywania jaj podczas świąt Wielkanocnych. Nie mogąc zwalczyć starodawnych obrzędów, Kościół w końcu je wchłonął, ogłaszając, że poświęcone pisanki mogą zostać spożyte jako symbol Zmartwychwstania.

W wielu regionach Polski wciąż kultywowane są różne ciekawe obrzędy związane z jajkami. Na wschodzie przyjęte jest trzykrotne obchodzenie domostwa ze święconymi pisankami, aby odegnąć złe moce. W Wielką Niedzielę tradycja nakazuje zjeść jajko z kawałkami surowego chrzanu, który ma wypalić wszystkie grzechy, a wtedy siła bijąca z pisanki swobodnie przepływa do ciała jedzącego. Nawet skorupkom przypisuje się wielką moc. Przed wschodem słońca, w Wielką Sobotę trzeba – uprzednio ugotowane w Wielki Piątek jajko – obrać ze skorupki i zalać źródlaną wodą w naczyniu ustawionym na wschodnim oknie, gdzie padną pierwsze promienie wschodzącego słońca. Tak właśnie przyrządzone lekarstwo miało zabezpieczać przed chorobami.

Zdobione jajo-pisanka – to prastary magiczny symbol, który w naszych czasach jest kontynuacją pięknych tradycji, czasami staje się małym dziełem sztuki i coraz częściej uroczą formą prezentu.

Pisanka zawsze będzie symbolizować wiosnę, przebudzenie do życia, zwycięstwo światła nad chłodem i ciemnością, zimą i nocą.”

cytaty ze strony: www.pisanki.pl/historia

Informacje o reliefach:

Relief – relief do inaczej płaskorzeźba. Odnosi się do kompozycji rzeźbiarskiej (w kamieniu, metalu, drewnie), wyrastającej raczej z tła niż wolno stojącej. W zależności od stopnia wypukłości dzieli się na:

Reliefy płaskie – gdy kompozycja występuje niezbyt mocno przed płaszczyznę tła

Relief wypukły – gdy kompozycja występuje bardzo wydatnie przed płaszczyznę tła

Relief wklęsły – gdy płaszczyzna tła występuje przed wykonaną w głąb kompozycją

Oksfordzka ilustrowana encyklopedia sztuki, Wydawnictwo Łódzkie, 1994, s. 403.

Przykłady reliefów wypukłych:

Przykłady reliefów wklęsłych:

Przykłady reliefów (s. 61–63) pochodzą ze spaceru od ul. Sławkowskiej do ul. Kopernika w Krakowie (fot. A. Kożuh)

Medalion – element dekoracyjny owalnym obramowaniu

Medalion na tablicy upamiętniającej miejsce zamieszkania Tadeusza Kościuszki w Krakowie (fot. A. Kożuh)

Medalion z koroną – jedna z fasad budynków Krakowa (fot. A. Kożuh)

Medalion drewniany, relief wklęsły

Źródło: pl.depositphotos.com

Zajęcia warto przeprowadzić po spacerze w najbliższej okolicy i poszukiwaniach reliefów na fasadach, portalach, sklepach, szkołach najbliższego miasteczka lub miasta.

Medalion do wykonania przez dzieci (przykład z ludowej sztuki słoweńskiej):

(fot. J. Aksman)

Medialon z reliefem wklęsłym (większy owal) i wypukłym (mniejszy owal)

(fot. J. Gabzdyl)

Wersja medalionu z jednym owalem i reliefem wypukłym (praca studentki kierunku Pedagogika, Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego).

Temat V — Warsztat plastyczny I

Temat: Urok maski weneckiej — rekwizyt teatralny

Wenecja. Canal Grande.

Źródło: www.kierunekwlochy.pl-1024x678

Miasto postawione na 100 wyspach, gdzie zamiast ulic pływa się tramwajem wodnym po kanałach.

Kilka słów o historii maski weneckiej:

„Tradycja masek weneckich sięga co najmniej XIII w., a prawdopodobnie nawet dawniej. Nie wiadomo jednak dokładnie, skąd się wzięła. Jedna z legend mówi o tym, że gdy na początku XIII w. Wenecja podbiła Konstantynopol, to do miasta sprowadzono wiele muzułmanek, a te – jak wiadomo – zakrywają twarze. I od nich przejęli ten zwyczaj mieszkańcy Wenecji.

Inne wytłumaczenie brzmi jak dla mnie nieco bardziej prawdopodobnie. Wenecja, leżąca na wysepkach, jest w sumie miastem niedużym i mieszkańcy doskonale się znali. Maski zaczęli nosić więc dla zachowania prywatności. Zakrywająca twarz osoba była nierozpoznawalna, więc mogła sobie na więcej pozwolić. No i zamaskowani mieszkańcy byli sobie równi. (...)

Dzisiaj na co dzień masek się w Wenecji nie nosi, ale w czasie karnawału na ulicach miasta pojawiają się zamaskowane postaci, nierzadko ubrane też w kolorowe, bogato zdobione stroje. Wenecjanie spędzają nad tymi strojami mnóstwo czasu, dopracowując je do perfekcji”.

Maski weneckie robi się z masy papierowej a także ze skóry i porcelany.

Maski weneckie na straganach ulicznych w Wenecji

Prezentacja masek weneckich na ulicach Wenecji (prawdopodobnie podczas karnawału)

„Najbardziej typowa to maska zwana bauta – zakrywa ona całą twarz, ale dolna jej część nie przylega do podbródka tak, żeby osoba ją nosząca mogła zachować pełną anonimowość. Bauty nie trzeba bowiem zdejmować nawet chcąc napić się czy coś zjeść. Popularne są też maski zwane columbina, które zakrywają jedynie oczy, nos i policzki.”

Rodzaje masek weneckich: bauta i columbina

Maska używana przez medyków: medicina.

„Charakterystyczna maska medico della peste z dziobem była na początku faktycznie używana przez medyków. Wypełniali oni ten dziób ziołami i medykamentami mającymi w ich mniemaniu chronić przez złapaniem zarazy od chorych, którymi się opiekowali. Z początku były one zazwyczaj białe, dopiero potem zaczęto je dekorować”.

Źródło: zdjęcia i tekst pochodzą z artykułu z podróźniczej strony: <http://www.dalekoniedaleko.pl/kryjac-twarz-za-wenecka-mask> [dostęp: 25.02.2014]

Jak wykonać masę papierową?

Masę papierową można zakupić w sklepach papierniczych, można ją także zrobić w domu. W Internecie można znaleźć wiele przepisów, podaję jeden z nich (po zmianach: kolecja.wordpress.com/2013/03/09/prosta-i-szybka-masa-papierowa-krok-po-kroku).

Składniki: miękki biały papier kuchenny, $\frac{3}{4}$ szklanki mąki, $\frac{3}{4}$ szklanki wody, miska do namoczenia papieru, sitko, garnek, blender.

Wykonanie:

Podrzyć papier na mniejsze części i wkładać go do miski z ciepłą wodą. Następnie rozdrabniamy na mniejsze kawałki tak, aby powstała grubsza papka papierowa. 2. Można użyć blender/shaker, w tym celu trzeba przełożyć papkę do blendera dolać wody i zmiksować, powstanie gęsta papka. 3. Należy przelać papkę na sitko i odsączyć. Im mniej wody w masie tym lepiej. Jak będzie jej za dużo masa będzie spływać. 4. Do garnka wsypać $\frac{3}{4}$ szklanki mąki, tyle samo lub mniej wody. Wymieszać, zagotować. 5. Do tej mieszanki dołożyć masę z sitka, wymieszać. Przełożyć ponownie na sitko i zostawić na chwilę, aby odciekło.

Prace plastyczne studentek kierunku Pedagogika (studia I i II stopnia, studia podyplomowe)
Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Fot. J. Gabzdyl.

Temat V — Warsztat plastyczny 2

Temat: Postać fantastyczna — „żywy obraz” Tadeusza Makowskiego

Postać fantastyczna – to zazwyczaj nieistniejąca w rzeczywistości istota np. Syrena czy współcześnie Batman, ale to także człowiek posiadający specyficzne zdolności, nieistniejący w rzeczywistości. W przypadku zaprezentowanych obrazów zarówno turoń, jak i św. Mikołaj, jak i dzieci są postaciami fantastycznymi.

Historia kolędowania (w skrócie)

Fragmenty tekstu: Emilii Jakubiec-Lis

Tradycje kolędnicze w Polsce i na Podkarpaciu, <http://www.muzeumetnograficzne.rzeszow.pl/node/307>.

„Aby mówić o początkach kolędy, należy cofnąć się do czasów rzymskich, kiedy mniej więcej w tym samym okresie, w którym dzisiaj obchodzimy święta Bożego Narodzenia, w okresie antycznym świętowano uroczystości agrarne, zaduszne i noworoczne, których nieodzownym elementem były huczne zabawy pełne żartów, psot i gier hazardowych z tanecznymi korowodami, podczas których obnoszono barwnie przybrane drzewka laurowe i oliwkowe (odpowiednik słowiańskiej podłaźniczki). Był to także czas pojednania.

W tradycji bliskowschodniej dzień 25 grudnia poświęcony był Mitrze – bogowi słońca. Podobnie rzecz miała się w Rzymie. Tu od III wieku obchodzono Dzień Narodzin Niezwycięzonego Słońca, w którym brali udział także chrześcijanie oddający hołd swojemu Bogu Sprawiedliwości. W świecie słowiańskim ten okres również przebiegał w podobnej atmosferze. Był to czas zimowego przesilenia słońca, podczas którego właśnie w okolicy 25 grudnia na ziemiach słowiańskich, podobnie jak w państwie rzymskim święcono początek nowego cyklu wegetacyjnego, który obfitował w liczne elementy magii agrarnej. Dla wypalenia pogańskich praktyk obrzędowych, kościół katolicki, przejął dawną tradycję i symbolikę narodzin słońca i światła dla obchodów narodzenia Chrystusa, w związku z czym, nastąpiło nałożenie się na siebie wątków praktyk pogańskich i chrześcijańskich, tworząc w ten sposób bogatą bożonarodzeniową tradycję obrzędową, która do dziś zachowała swoją żywotność.

Te zwyczaje dotarły na przestrzeni wieków VI–VII do Grecji, Rumunii i na Bałkany, skąd dostały się na Ruś i do Polski. Po przyjęciu chrześcijaństwa, ze względu na bliskość czasową Nowego Roku i Bożego Narodzenia ludy słowiańskie przenoszą obchody noworoczne na 25 grudnia. W okresie tym odbywa się odwiedzanie domów sąsiadów i składanie im życzeń, tzw. kolęda. Kolędowaniu towarzyszyła pieśń kolędowa. W Polsce pieśni te nosiły nazwę „godowych”, bo uświetniały nadejście nowego roku (god = pora). W Polsce jeszcze do dziś okres Bożego Narodzenia do Trzech Króli nosi nazwę godów. Także termin „kolęda” (podobnie jak kalendarz) pochodzi od „calendae” – jakim w państwie rzymskim określano pierwsze dni każdego miesiąca. W tradycji polskiej początkowo oznaczała pieśni noworoczne, które składały się z trzech części: 1) życzeń powodzenia i urodzaju, 2) prośby o datek, 3) podziękowania za dar noworoczny, tzw. podarze. Współcześnie kolęda jest wyrazem wieloznacznym i oznacza: 1) pieśń związaną z okresem świąt Bożego Narodzenia, 2) Dar-datek dawany kolędnikom, 3) obrzęd o charakterze teatralnym, 4) utwór muzyczny świecki – życzeniowy o tradycji przedchrześcijańskiej. Jeszcze XVII wieczne kolędy nie zawierały niczego, co by się łączyło ze świętem Bożego Narodzenia, lecz są prastarymi, pogańskimi życzeniami noworocznymi, w których zaklinano urodzaj. Wierzono, bowiem, że wypowiedziane słowo niesie ze sobą ogromny ładunek i moc sprawczą. Uważano, że słowem można przekląć i błogosławić, niszczyć i budować. Z tego względu życzenia są zasadniczym elementem kolęd i kolędowania. Stanowią przeciwwagę i ochronę, środek zapobiegawczy przed skutkami przekleństw i uroków. Ten zasadniczy sens kolęd został przez wieki zaciemniony, wyparty, a koledy zatraciły swój pierwotny sens. Rodowód kolędy zgodnie z tradycją przypisywany jest Św., Franciszkowi z Asyżu, który wraz ze swoimi braćmi zakonnymi w czasie pasterki odprawianej na polanie leśnej w Braccio we Włoszech w 1223 roku, przedstawił scenę z narodzin Chrystusa. Te szopki i żłóbki wzorem włoskim wprowadzone zostały na grunt naszej kultury w XIII wieku za sprawą zakonów franciszkanów konwentualnych i bernardynów (obserwantów). Filip Kallimach pisze w dziele z 1476 r. „Życie i obyczaje Grzegorza z Sanoka”, że obserwantów oskarżono we Lwowie przed arcybiskupem Grzegorzem z Sanoka, że ściągają do kościoła ludzi w dzień Bożego Narodzenia nowymi ceremoniami religijnymi wystawiając w kościele wołu, osiołka oraz żłóbek. W Polsce te przedstawienia miały swoisty charakter, zawierające często elementy narodowe. (...)

Tu jako ciekawostka: najstarsze figurki jasełkowe w Polsce pochodzą z początku XIV wieku, a darowane zostały dla kościoła św. Andrzeja w Krakowie przez siostrę Kazimierza Wielkiego – Elżbietę Łokietkównę, królową węgierską.

Szopki z elementami narodowymi pojawiły się po raz pierwszy w Warszawie w 1683 roku, po zwycięstwie Jana III Sobieskiego pod Chocimiem i Wiedniem, zyskując szybko licznych naśladowców. Dla uatrakcyjnienia scen, zakony franciszkańskie i bernardyńskie wprowadziły elementy ruchome, dając tym samym początek współczesnym szopkom. Te szopki bardzo się podobały ludowi (o czym pisze Jędrzej Kitowicz), dlatego w czasie przedstawień kościoły były przepełnione wiernymi. Cały „spektakl” przebiegał w atmosferze zabawy i wrzawy i nie miały nic wspólnego z powagą przeżywania tajemnicy narodzenia Pana, dlatego w 1736 roku, na skutek wprowadzania coraz więcej elementów ludycznych, dekretem papieża zakazano urządzania szopek w kościołach. W to miejsce pojawiły się szopki obnośne (pierwsza pojawiła się już w 1701 r. w Warszawie), do których pierwotnie żacy pisali humorystyczne scenariusze przedstawień w postaci rubasznych scenek rodzajowych. Grupom kolędniczym towarzyszyła też grupa muzykantów dodająca kolorytu występom. Oczywiście grupy kolędnicze zostały „przeniesione z szopki”, a co za tym idzie, także strój głównych postaci. W XIX wieku szopka na nowo powróciła do kościołów, ale już bez elementów humorystycznych, należy, bowiem pamiętać, że wiek XIX, to wiek powstań i zrywów narodowych, czas żałoby narodowej, nie było więc w kościele miejsca na żarty, wątki ludyczne i poufałość względem Dzieciątka Jezus. (...)

Ale kolęda to nie tylko śpiewanie kolęd. Kolęda to także DAR, pamięć o innych. W polskich majątkach szlacheckich istniała piękna tradycja obdarowywania prezentami nie tylko służby dworskiej, ale także ludzi biednych. Przygotowania prezentów pochłaniały nie tylko wiele czasu, bo większość z nich wykonywano ręcznie, ale także sporych nakładów finansowych, bo jak wiemy i potrzebujących było w owym czasie bardzo wielu, a przecież Chrystus narodził się dla wszystkich! Kolęda dla ubogich była więc nie tylko gestem dobroci ze strony dworu, ale posiadała także głęboki wymiar symboliczny. W okresie świątecznym do dworów nadciągali okoliczni żebracy, którzy szukając pomocy stawali się z czasem stałymi bywalcami kuchni dworskich.

Tradycja kolędowania ma stare korzenie, ale tradycja jej zaczęła się rozwijać dopiero od wieków średnich, a w Polsce dopiero od XVI wieku, nabierając na sile w wieku XVII i XVIII. W tym czasie rozwinął się także zwyczaj obchodzenia domów sąsiadów z kolędą i różne formy i kostiumy kolędnicze, które w naszej tradycji nawiązują do wydarzeń historycznych, tradycji regionalnych jak również są wynikiem fantazji, pomysłowości a także możliwości finansowych wiejskich kolędników. W tradycji okresu Bożego Narodzenia weszło kolędowanie mające charakter widowiska teatralnego, a wśród nich kolędowanie z „Turoniem” z „Szopką”, „Herodem”, „Rajem” itp. Skład każdej grupy kolędniczej był inny, podobnie jak ich repertuar. Niektóre kolędy przechodziły z pokolenia na pokolenie, a dostępu do nich pilnie strzeżono, bo też często stanowiły one „skarb” kolędującej od pokoleń rodziny. Skład grup kolędniczych był różny, ale najczęściej składał się z 5–9 członków, a wśród nich znajdowali się Herod, Żyd, Diabeł, Śmierć, Anioł, w niektórych przedstawieniach także Żandarm i 2–4 Ministrów, którzy wykonywali partie wokalne. Musieli to być dorodni mężczyźni, który podobali się dziewczętom, bo od tego zależała hojność dziewczęcej kiesy. Ministrowie odziani byli w jednolity strój, odmienny dla każdej grupy kolędniczej. Mogły to być barwnie wyszywane szarfy (często w motywy lub barwy narodowe) oraz imitację szabli i czapki wzorowane na krakowskich. Oczywiście w różnych okresach również stroje ulegały różnym modom. Na czele takiego kolędniczego korowodu biegł Dziad, postać siejąca postrach zwłaszcza wśród dziewcząt. Ubrany był w odwrócony do góry włosem kozuch przepasany słomianym powrośłem, na piersi różaniec z kasztanów, na głowie sterczała ogromna, wysoka czapa, twarz zaś przesłaniała maska, w której ukryta była skóra z jeża. (...) Dziadowi oczywiście towarzyszył turoń, kobyłka lub koza. W rolę zwierzęcia wcielał się mężczyzna, który okryty derką, w ręce trzymał przymocowany do kołka fantazyjnie wykonany, budzący grozę łeb zwierzęcia. W grupie kolędniczej mogli znaleźć się także żołnierze ubrani w „mundur” wzorowany na rzeszowskim stroju ludowym – niebieskie spodnie i kamizele, przepasani barwnymi szerokimi wstęgami, na głowie wysokie czapki z przymocowanymi bibułkowymi wstążkami. Stroju dopełniały wojskowe szable, które po I wojnie zastąpiły drewniane. Każdej grupie kolędniczej towarzyszyli muzykanci, których musiało być przynajmniej dwóch, najczęściej jednak grupa muzykancka składała się z 4 instrumentów: skrzypce, klarnet, basy i cymbały. Muzykanci odziani byli najczęściej jednolicie w kozuchy lub oficerskie płaszcze. Aby stać się członkiem grupy kolędniczej trzeba było mieć skończone 18 lat, to był warunek, jaki koniecznie trzeba było spełnić, by móc zostać przyjętym do szanującego się zespołu. (...) Wiele uwagi poświęcano kostiumom, które często były bardzo fantazyjne i bogate. Wśród nich na czoło wybijał się kostium koronacyjny Heroda i Żyda. Żyd był postacią komiczną, budzącą śmiech, zbierającą również datki do koszyczka. Oprócz funkcji aktorskiej, jaką niewątpliwie pełnił podczas spektaklu kolędniczego, Żyd pełnił również funkcje dzisiejszego impresario. Nie każde drzwi, do których zapukano z kolędą stały otworem. Zamknięte drzwi pierwszej chałupy, od której zaczynało kolędowanie wróżyło nieszczęście i brało w łeb całe przedsięwzięcie, dlatego rolą Żyda było zapewnienie przyjęcia kolędników, a jego zadanie było o tyle utrudnione, że musiała to być chałupa bogatego kmiecia. Żyd słynął też z upartości. Dotąd walił łagą w drzwi i skamlał pod oknami, aż gospodarze godzili się wpuścić kolędników do środka. (...)

Tradycja kolędowania w domach sąsiadów dziś zachowała się jedynie w formie szczątkowej. Nie ma już ludzi, którzy pamiętają tamte czasy i układy sceniczne dawnych przedstawień kolędniczych. Znamy je dziś tylko z zapisów pamiętnikarskich i scen odtwarzanych na deskach scenicznych. Przyczynił się do tego czas II wojny, kiedy gromadzenie się po domach było znacznie utrudnione. Tradycyjna wieś w konfrontacji z nowoczesnością dała się porwać fali współczesności, tracąc przy tym swój dawny czar i magię.”

Postaci w grupie kolędniczej

„Pojawiały się postaci z szopki, do których dołączały ludowe maskary. Nie mogło zabraknąć dokuczającego gospodarzom **diabła i króla Heroda**, którego Śmierć porywała do piekła („za te wszystkie twoje zbytki, chodź do piekła, boś ty brzydki”). Przebierano się także za **Babę, Dziada, Cygana i Żyda**. Atrakcją każdej grupy kolędniczej był **turoń** (rogata, kłapiąca paszczą maskara zamontowana na długim kiju) i **gwiezdnik/gwiazdor** – osoba kręcąca kolorową gwiazdą. W niektórych regionach kraju turonia zastępowano bocianem albo kozą. Niektórzy kolędnicy chodzili po domach w towarzystwie zwierząt. Bardziej rozbudowane grupy kolędnicze uzbrojone były w instrumenty – najpopularniejsze były skrzypce, harmoszki i fujarki.”

Fragment tekstu ze strony: <http://www.franciszka3.pl/Kolednicy--wedrownicy-z-gwiazda-na-patyku,a,22779>

Zdjęcie ze strony: http://www.kulturalna.warszawa.pl/wiadomosci,1,188,Bo%C5%BConarodzeniowe_karty_%C5%9Bwi%C4%85teczne_-_odrobina_hi.html?locale=pl_PL

Uwaga:

Zajęcia te warto przeprowadzić już po warsztatach z tematu I Ilustracja z wyobraźni, gdzie dzieci poznawały twórczość Tadeusza Makowskiego i charakterystyczne dla jego malarstwa figuratywne przedstawianie postaci dzieci.

Tym razem prezentujemy dzieciom trzy obrazy tego twórcy, przedstawiające dzieci w okresie Świąt Bożego Narodzenia. Omawiamy poszczególne obrazy i prosimy o wybranie grupowo jednego z obrazów (ile postaci na obrazie – tyle żywych odtwórców tych ról wśród dzieci). Przedstawiamy zdjęcie dzieci znajdujące się poniżej, aby unaocznili uczniom, jak mogą wyglądać jako odtwórcy pierwszego obrazu po stworzeniu strojów z szarego papieru.

Następnie przedstawiamy dwa kolejne obrazy ze św. Mikołajem oraz z Turoniem. Warto wydrukować dzieciom zdjęcie obrazu, aby z niego korzystały przy przygotowaniu swoich strojów.

Tadeusz Makowski, *Dzieci z trąbką*

Źródło: art-epasage.com

Wystawa „Obrazy mistrzów inspiracją współczesnej fotografii”

Źródło: www.kultura.lublin.eu

Tadeusz Makowski, *Kolędnicy*

Źródło: www.plentyofpaintings.com-600x464

Tadeusz Makowski, *Dzieci z turoniem*, 1929, Muzeum Narodowe w Warszawie

źródło: ladolcewedding.pl-970x782

Temat V – Warsztat plastyczny 3

Temat Zabawa w architektów – makieta osiedla marzeń

Architektura (łac. *architectura*) – każdy zbiór zasad planowania, projektowania, konstruowania oraz prawidłowego doboru materiałów dotyczący przede wszystkim budownictwa.

Architektura jest także rozumiana jako budynek, budowla lub obiekt małej architektury usytuowany przez człowieka na powierzchni Ziemi pojedynczo lub w zabudowie w danym miejscu i w określonym czasie (epoce) widziany z konkretnego punktu obserwacyjnego. Architektura jest obrazem obiektów prawnie określonych jako obiekt budowlany.

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Architektura>

Architekt (łac. *architectus*, gr. *arkhitekton* – mistrz budowlany, kierownik prac) – twórca utworu architektonicznego. Architektami nazywa się także specjalistów w dziedzinie budownictwa oraz w dziedzinie architektury.

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Architekt>

Makiety architektoniczne – w najmniejszych detalach ukazują unikalny projekt inwestycji oraz otoczenia, obrazując jednocześnie relacje przestrzenne. Wyjątkowy charakter makiet architektonicznych inwestycji podkreślany jest przez odpowiedni układ zieleni, a także elementy dodatkowe, które składają się na detale całokształtu projektu, tj.: place zabaw, samochody i ręcznie malowane postacie.

Makiety urbanistyczne – mają na celu przede wszystkim prezentację przedsięwzięcia na pierwszym etapie projektu, czyli koncepcji. Głównie obrazują kompozycję brył w przestrzeni, a dodatkowym efektywnym działaniem jest ich wyeksponowanie poprzez zastosowanie odpowiedniego oświetlenia.

Makiety przemysłowe – wykonywane są przede wszystkim dla zakładów produkcyjnych w celu zaprezentowania terenu magazynów, fabryk i hal produkcyjnych. W zależności od potrzeb klienta mogą być wykonane w pełnej lub ograniczonej kolorystyce. Bardzo często makietom przemysłowym towarzyszą różnorodne modele maszyn produkcyjnych oraz kompletnych linii technologicznych. Obrazują one szczegółowo i w najmniejszych detalach poszczególne etapy powstawania danego produktu bądź przebieg całego procesu produkcyjnego.

Beata Jasińska, *Makiety: architektoniczne, urbanistyczne i przemysłowe*

<http://artelis.pl/artykuly/56821/Makiety-architektoniczne-urbanistyczne-i-przemyslowe>

Film (na YouTube) prezentujący przykład projektu architektonicznego w postaci makiety niewielkiego osiedla mieszkaniowego – *Makiety architektoniczne: Osiedle Tarnowo Centrum, skala 1:100*.

https://www.youtube.com/watch?v=6iY_7_AnMgk

Gigantyczna makieta na Dworcu Świebodzkim (fot. P. Kozioł)

Źródło: <http://www.fakt.pl/wroclaw/we-wroclawiu-powstala-najwieksza-makieta-kolejowa-w-polsce,artykuly,521269,1,1,4.html>

To nie lada frajda dla miłośników wszelkiej maści kolejek elektrycznych! Na Dworcu Świebodzkim można podziwiać ogromną makietę. Znajdziemy na niej, poza lokomotywami i wagonami, rzecz jasna, najbardziej charakterystyczne miejsca we Wrocławiu i na Dolnym Śląsku.

To największa w Polsce makieta kolejowa! **Na 150 mkw. można podziwiać m.in. miniatury Rynku, Dworca Świebodzkiego czy bloków przy Zaporoskiej.** Na ogromnej planszy bez trudu można też odnaleźć malowniczy krajobraz Karpacza z budynkiem dworca oraz obserwatorium meteorologicznym na Śnieżce. Są tam też, rzecz jasna, pociągi! Wierne repliki mają wprawdzie po kilkadziesiąt centymetrów, ale – w porównaniu z tymi sprzed lat – to prawdziwe kolosy! Jak na kolejkę z prawdziwego zdarzenia przystało, wszystko jest ruchome oraz podświetlone.

Projekt wykonała grupa pasjonatów, którzy sfinansowali go z własnej kieszeni. I nie był to mały wydatek! Jedna tylko figurka człowieka kosztuje ok. 40 zł, a ceny pociągów osiągają sumy, za jakie można kupić dobry samochód!

<http://www.fakt.pl/wroclaw/we-wroclawiu-powstala-najwieksza-makieta-kolejowa-w-polsce,artykuly,521269.html>

Niezwykła wystawa klocków LEGO w Muzeum Inżynierii Miejskiej w Krakowie

Makieta prezentowana na wystawie klocków LEGO, pt. „Tramwajem do Klocków-Zdroju” w Muzeum Inżynierii Miejskiej w Krakowie (Fot. M. Póthtopek).

Źródło: <http://www.rmfm24.pl/foto/zdjecie,ild,720074,iAId,50967>

„Tramwajem do Klocków-Zdroju” – tak nazywała się niezwykła wystawa klocków LEGO, która ruszyła w Muzeum Inżynierii Miejskiej w Krakowie. Oprócz blisko 250 zestawów, zobaczyć można było niezwykle miasto „Klocki-Zdrój” – zbudowane w całości z części LEGO. Makieta miasta miała ponad 20 metrów kwadratowych.

Źródło: <http://www.rmfm24.pl/foto/zdjecie,ild,720074,iAId,50967>

Prace plastyczne studentek kierunku Pedagogika (studia I i II stopnia, studia podyplomowe) Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Publikacja powstała w ramach zadania badawczego
Efektywność modelu pracy z dzieckiem zdolnym plastycznie „Nauka – Sztuka – Edukacja”
w trzyletnim cyklu zajęć szkolnych
nr WPiNH/DS/5/2015

Materiały sporządzili:
Joanna Aksman, Jolanta Gabzdyl

Recenzja:
dr Paweł Dettloff (historyk sztuki)
mgr Agnieszka Klimkowska-Janias (nauczyciel edukacji plastycznej)

Projekt okładki:
Janusz Krajewski

ISBN 978-83-65208-19-4 (książka)
ISBN 978-83-65208-20-0 (płyta CD)
ISBN 978-83-65208-21-7 (zestaw)

Copyright© by Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego
Kraków 2015

Żadna część tej publikacji nie może być powielana ani magazynowana w sposób umożliwiający ponowne wykorzystanie,
ani też rozpowszechniana w jakiegokolwiek formie za pomocą środków elektronicznych, mechanicznych, kopiujących, nagrywających
i innych, bez uprzedniej pisemnej zgody właściciela praw autorskich

Na zlecenie:

Krakowskiej Akademii
im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego
www.ka.edu.pl

Wydawca:
Oficyna Wydawnicza AFM,
Kraków 2015

Skład:
Oleg Aleksejczuk

Cytowane fotografie zaprezentowano zgodnie z treścią art. 29 ust. 1 Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych